

Sosyal Hizmet Okulları Derneği

**SOSYAL HİZMET
ULUSAL ÇEKİRDEK
EĞİTİM PROGRAMI
(SHÇEP) 2019**

Mayıs, 2019

ANKARA

SUNUŞ

Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2019 Raporu kısa sayılabilecek bir zaman dilimi içerisinde hazırlanmış gibi gözükse de geçmişi Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin öncülük ettiği ve kuruluşundan bu yana Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin sürdürdüğü sosyal hizmet mesleği ve eğitimi üzerine yapılan bir dizi çalışmaya dayanmaktadır.

İnsanın ve toplumun psiko-sosyal nitelikli ihtiyaç ve sorunlarına odaklanan, toplumsal refahı artırmayı ve sosyal adaleti yaygınlaştırmayı hedefleyen, çevresel koşulları içerisinde bireyleri sosyal yönden işlevsel hale getirici, güçlendirici ve özgürleştirici çalışmalar yürüten sosyal hizmet mesleğinin kendisi gibi eğitimi de dinamik bir yapıya sahiptir. Meslekte yetkin olmak başlı başına bir değer olarak görülmektedir. Mesleğin doğası gereği eğitimi çıktı odaklıdır, yeterlik temellidir. Özellikle bu husus son on yılda alt yapı endişesi güdülmeden hızla çoğalan bölümlerin yeterince üzerinde yoğunlaşmadığı bir noktadır. Şekil itibarıyla benzer bir eğitim programı yürüten pek çok bölüm, işleyişte dağınık-düzensiz bir görüntü ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuz görüntünün önlenmesinde standardizasyona gitme ihtiyacı kendisini giderek daha fazla hissettirmektedir.

Çıktı temelli bir eğitimi öncelikle ve bölümler arası standardizasyona gitme ihtiyacının yanı sıra hız kesmeyen toplumsal değişimin ortaya çıkardığı farklı sorun alanları, sosyal hizmetlerin sunum sisteminde değişen model, politika ve örgütlenmeler, Bologna Uyum Sürecinin Yükseköğretim sistemimize getirdiği yenilikler nedeniyle Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programını hazırlamaya ihtiyaç duyulmuştur. Kuşkusuz bahse konu ihtiyaçlar üzerine hazırlanan bu program nihai bir program değildir, günün değişen ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilmesi gereklidir.

Hazırlanan programda yoğun mesaiyi arasında büyük bir özveri ile çalışan başta çalışma grubu üyeleri olmak üzere, emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Erden Ünlü'ye, Derneğimizin Yönetim Kurulu Üyesi Doç. Dr. İshak Aydemir'e ve katkıda bulunan tüm iç ve dış paydaşlarımızın temsilcilerine çok teşekkür ediyorum. Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2019'un ülkemizdeki sosyal hizmet eğitiminin gelişmesine katkı sağlayacağı inancıyla...

Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN

Sosyal Hizmet Okulları Derneği Başkanı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. GİRİŞ	
2. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHÇEP 2019) AMACI VE KAPSAMI	
3. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHÇEP 2019) YAKLAŞIMLARI, HEDEFLERİ ve İLKELERİ	
3.1. Yaklaşımlar	
3.2. Hedefler ve İlkeler	
3.2.1. SHÇEP Eğitim-Öğretim Hedefi	
3.2.2. SHÇEP 2019 Araştırma Hedefi	
3.2.3. SHÇEP 2019 Yönetişim Hedefi	
3.2.4. SHÇEP 2019 Uluslararasılaşma Hedefi	
3.2.5. SHÇEP 2019 Kalite Güvencesi Hedefi	
4. SHÇEP 2019 NEDİR, NE DEĞİLDİR?	
5. TANIMLAR ve AÇIKLAMALAR	
6. SOSYAL HİZMET MESLEĞİ, SOSYAL HİZMET UZMANI ve SOSYAL HİZMET UZMANININ GÖREVLERİ	
7. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMI ANA BİLEŞENLERİ	
7.1. Eğitimin Amacı ve Sosyal Hizmet Lisan. Programı Ulusal Yeterlilikleri	
7.2. Bilgi, Beceri ve Değer	
7.2.1. Bilgi	
7.2.2. Beceri	
7.2.3. Değer	
7.3. Sosyal Hizmet Müdahale Süreci	
7.4. Alan Uygulaması	
7.5. Öğrencinin Gelişim Değişim Süreci	
8. EĞİTİMİN İÇERİĞİ	
8.1. Temel ve Uygulamalı Bilimlere İlişkin Konular, İçerik ve Öğrenme Kazanımları....	
8.2. Meslek Derslerine İlişkin Konular, İçerik ve Öğrenme Kazanımları	
9. ÖĞRETİM YÖNTEM ve TEKNİKLERİ	
10. ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	
11. SOSYAL HİZMET EĞİTİM PROGRAMI GELİŞTİRME SÜREÇLERİ	
12. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMINI KİMLER, NEREDE, NASIL KULLANABİLİR?	

KAYNAKÇA	

EKLER (ULUSAL SOSYAL HİZMET EĞİTİM-ÖĞRETİM STANDARTLARI)	

SHÇEP (2018)

SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMI (SHÇEP) 2018

1. GİRİŞ

Sosyal hizmet; bireyleri özgürleştirici, güçlendirici, sosyal bağlılığı, sosyal değişim ve gelişimi teşvik eden uygulama temelli bir meslek ve disiplindir. Müracaatçı sisteminin (bireyler, aileler, gruplar, organizasyonlar, topluluklar ve toplum) psiko-sosyal nitelikteki ihtiyaçlarını gidermede ve sorunlarını çözmeye onlara yardımcı olmak, müracaatçı sisteminin yaşam kalitesini ve sosyal işlevselliğini artırmak sosyal hizmetin temel amacıdır. Taşıdığı amaca ulaşabilmesi kuşkusuz öncelikle mesleğin yürütücüleri olan sosyal hizmet uzmanlarının (kamu kurumlarında kadro unvanı unvan karşılığı 'sosyal çalışmacı'dır) meslekteki yetkinliklerine bağlıdır. Yetkin bir meslek elemanı olabilmek ise mesleğin bilgi, beceri ve değerlerinin harmanlandığı nitelikli bir eğitim-öğretimi zorunlu kılmaktadır.

Sosyal hizmet eğitimi, öğrenim gören öğrencilerin müracaatçı sistemlerine yönelik mesleki müdahalelerde yeterli profesyoneller olmasını hedefleyen en az lisans programıyla yürütülen bir eğitim-öğretim sürecidir. Eğitimdeki amaç; sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleriyle titizlikle hazırlanan, özgürleştirici – güçlendirici - geliştirici derslerin yer aldığı bir program kanalıyla bilgili, becerikli, yetkin ve sorumluluk sahibi, öz güveni yüksek uygulamacılar yetiştirmektir.

Dünyada özellikle gelişmiş Batı ülkelerinde 1890'lı yılların sonlarında uygulamasını bulan sosyal hizmet eğitimi ve öğretimi ülkemizde 1950'li yılların ortalarında kurumsal anlamda gündeme gelmiştir. Sosyal hizmet eğitimi ülkemizde, 1959 yılında yürürlüğe giren 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsü'nün kurulmasına dair Kanununun amir hükümleri uyarınca kurulan ve 1961 yılında eğitim-öğretime başlayan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı Sosyal Hizmetler Akademisi ile hayatiyet kazanmıştır. Sosyal Hizmetler Akademisi uluslararası düzeyde geçerli dört yıllık lisans düzeyindeki eğitim programı ile sosyal hizmet eğitiminde öncü olmuştur.

Yükseköğrenim sistemini yeniden düzenleyen YÖK Kanunu gereğince Sosyal Hizmetler Akademisi 1982 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Sosyal Hizmetler Yüksekokulu adı ile tüm hakları saklı kalmak üzere rektörlüğe bağlı bir statüde yeniden yapılandırılmıştır. 1961-1982 döneminde Sosyal Hizmetler Akademisi'nin yanı sıra 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde "Sosyal Çalışma" adı altında ikinci sosyal hizmet bölümü oluşturulmuş, ancak İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde yer alan bu bölüm YÖK Kanunu esasları çerçevesinde tasfiyeye maruz kalmıştır. Böylece 1982 yılından itibaren, Hacettepe Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, 2002 yılında Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde Sosyal Hizmet Bölümü'nün açılışına kadar tek okul olarak sosyal hizmet eğitimi sürdürmüştür.

2002 yılından sonra Sosyal Hizmetler Yüksekokulu'nun fakülteleşme çabaları, Yüksekokul yönetimin yeni bölümlerin açılması için YÖK'e ilettiği talep, bazı öğretim üyelerinin

yeni bölüm açılması için kişisel girişimleri, dönemin hükümetinin “her ile en az bir üniversite” politikası, AB-Türkiye Katılım Müzakerelerinin resmen başlatılmış olması vb. gelişmelerle sosyal hizmet bölümlerinin açılması yönünde siyasi-sosyo-kültürel bir ortam oluşmuştur (Alptekin, Topuz ve Zengin, 2014: 354). Bu ortamda cereyan eden ve birbirini tetikleyen kompleks gelişmeler sonucunda 2006 yılında Selçuk Üniversitesi (Konya), Sakarya Üniversitesi (Sakarya), Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın) ve Süleyman Demirel Üniversitesi’nde (Isparta) sosyal hizmet bölümleri açılmış, izleyen yıllarda yeni bölümlerin açılması hızla devam etmiştir. Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu (2018)’den derlenen bilgilere göre halen ikisi açıköğretim fakültelerinde, dördü Kıbrıs’ta olmak üzere lisans düzeyinde 63 bölümde sosyal hizmet eğitimi verilmektedir.

Eğitimde baş gösteren hızlı büyüme, birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Örneğin yeni açılan bölümlerin çoğunluğunun akademik alt yapısı yetersizdir. Bölümlerin tamamı “genelci yaklaşım” doğrultusunda benzer eğitim programı izlemesine karşın eğitim programında yer alan derslerin içerik ve işlenişleri birbirinden oldukça farklıdır. Dikey geçiş adı altında çok ilgisiz önlisans programlarından (hava savunma, güvenlik ve koruma, itfaiyecilik ve yangın güvenliği vb.) sosyal hizmet lisans programlarına geçiş hakkı tanınmış olması hem eğitimin hem de mesleğin kimliğini zedelemektedir. Açıköğretim modeliyle abartılı kontenjanlarla, yeterli süpervizyon desteği ve alan uygulaması olmadan, uluslararası ve (mevcut) ulusal standartlarla hiç de uyumlu olmayan sosyal hizmet lisans programı yürütülmesi öne çıkan sorun alanlarıdır.

Öte yandan sosyal hizmet eğitiminde büyüme trendinin başlangıcından günümüze kadar geçen süre içerisinde Türkiye’de değişmekte olan sosyal sorunlara ve ihtiyaçlara koşut olarak sosyal hizmet sunumuna ilişkin politika ve uygulamalarda da değişimler yaşanmış, Bologna Uyum Süreci’nin Yükseköğretim sistemimize getirdiği yeniliklerin sosyal hizmet eğitim programına nasıl yansımaları gerektiği yönünde de bir ortak akıl üretilememiştir.

Önemli bir kısmı yukarıda sıralanan sorunlar neticesinde Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde boşluk, dağınıklık ve tutarsızlıklar gözlenmektedir. Yaşanan bu sorunlara çözüm üretmek, sosyal hizmet lisans eğitimini nitelikli hale getirmek, ülke genelinde sosyal hizmet eğitiminde standardizasyonu sağlamak, akreditasyon ve kalite güvencesi sürecini hızlandırmak amacıyla ulusal ve uluslararası sosyal hizmet eğitimi standartlarını da gözetilen bir çerçeve programın hazırlanmasına ihtiyaç vardır. Bu noktaya gelinceye kadar irili ufaklı yapılan pek çok çalışmalar içerisinde 2009 yılından bu tarafa gerçekleştirilen sekiz ulusal sosyal hizmet eğitim çalışması (aşağıda kısa tanıtımı yapılmıştır), Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından hazırlanan “Sosyal Hizmet Meslek Standartları” ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından hazırlanan “Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları”nın (Ek 1) katkısının özellikle belirtilmesi gerekir. Sosyal hizmet eğitimi odağında yapılan tüm çalışmaların bütünleştirilmesi, günün ihtiyaçlarını da gözetecek şekilde yenilenmesi ve geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Yukarıda sözü edilen amaç ve ihtiyaçlardan hareketle Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD), Mezuniyet Öncesi Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2019'u (SHÇEP 2019) hazırlamayı üstlenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle aşağıda isimleri belirtilen altı sosyal hizmet akademisyeninden oluşan (tamamı SHOD üyesidir) bir çalışma grubuyla 5. Nisan 2018 – 14 Ağustos 2018 tarihleri arasında yapılan dört oturum sonunda taslak olarak SHÇEP 2019'i hazırlamış, bu rapor 12 Ekim 2018 tarihinde SHOD ve Başkent Üniversitesi işbirliğiyle hazırlanan 8. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayında 17 farklı üniversitedeki sosyal hizmet bölümünde görev yapan 23 akademis tarafından tartışılmıştır. Çalıştaydan sonra yeniden şekillenen taslak rapor, bu sefer dış paydaşlara (10 öğrenci, 10 sosyal hizmet uzmanı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi ve 6 Üniversitenin sosyal hizmet bölüm başkanlıkları) gönderilmiş, onlardan gelen geribildirimler doğrultusunda SHÇEP 2019 raporu son şeklini almıştır.

Çalışma Grubu

- Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN (*KTO Karatay Üniversitesi*)
- Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN (*Başkent Üniversitesi*)
- Prof. Dr. Işıl BULUT (*Başkent Üniversitesi*)
- Prof. Dr. Cengiz ÖZBESLER (*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Ertan KAHRAMANOĞLU (*Başkent Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Talip YİĞİT (*İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi*)

Çalışma Grubu Toplantıları

Çalışma grubu, aşağıda tarihleri ve katılımcılarının isimlerinin yer aldığı toplantılarının tamamını Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde gerçekleştirmiştir:

1. Toplantı: 5 Nisan 2018 (Prof. Dr. Kamil Alptekin, Prof. Dr. Arzu İçağasioğlu Çoban, Prof. Dr. Işıl Bulut, Prof. Dr. Cengiz Özbesler, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu)
2. Toplantı: 26 Nisan 2018 (Prof. Dr. Kamil Alptekin, Prof. Dr. Elif Gökçearsan Çiftçi, Prof. Dr. Işıl Bulut, Prof. Dr. Cengiz Özbesler, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu)
3. Toplantı: 19 Mayıs 2018 (Prof. Dr. Kamil Alptekin, Prof. Dr. Arzu İçağasioğlu Çoban, Prof. Dr. Cengiz Özbesler, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit)
4. Toplantı: 6 Temmuz 2018 (Prof. Dr. Kamil Alptekin, Prof. Dr. Işıl Bulut, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit)
5. Toplantı: 14 Ağustos 2018 (Prof. Dr. Kamil Alptekin, Prof. Dr. Cengiz Özbesler, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit, Prof. Dr. Arzu İçağasioğlu Çoban)

Dünden Bugüne Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayları

Sosyal hizmet eğitim çalıştayları 2009 yılında yapılmaya başlanmış, bugüne kadar sekiz çalıştay gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayların kısa tanıtımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı

1. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde İhtiyaçlar – Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Amaç: Ülkemizde yaygınlaşma eğilimi içinde olan sosyal hizmet eğitimindeki güncel ihtiyaçların ilgili tarafların katılımıyla değerlendirmek Düzenleyenler: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Yer ve Tarih: Isparta, 12-13 Şubat 2009
2. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği” Amaç: Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde yakın gelecekte yapılması gerekenleri tespit etmek ve buna göre strateji belirlemek Düzenleyenler: Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Yer ve Tarih: Aydın, 14-15 Mayıs 2009
3. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Program Geliştirme” Amaç: Ülkemizde son yıllarda sayıları gittikçe artmakta olan sosyal hizmet bölümleri eğitim programları ile ilişkili olarak “sosyal hizmet temel alanı lisans yeterlikleri”nin Bologna süreci hazırlıkları çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesini sağlamak Düzenleyenler: Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü Yer ve Tarih: Akçakoca – Düzce, 04-05 Haziran 2011
4. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Anlayışlar ve Açıköğretim Uygulamaları” Amaç: Sosyal hizmet eğitiminde teknolojik gelişmeleri ve yeni anlayışları tartışmak; bu bağlamda uzaktan eğitim ve açıköğretim uygulamalarının nasıl olacağını belirlemek Düzenleyenler: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yer ve Tarih: Erzurum, 12-13 Temmuz 2011
5. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi” Amaç: Ülkemizde sosyal hizmet eğitimini var olan fırsat ve riskler açısından değerlendirmek, karşılaşılan sorunları belirlemek, kısa, orta ve uzun vadeli strateji geliştirmek, sosyal hizmet eğitiminde ortak standartlar üzerinde çalışmak ve “Sosyal Hizmet Okulları Birliği”nin kuruluşu ile ilgili girişimleri hızlandırmak Düzenleyenler: Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yer ve Tarih: Uşak, 22-24 Haziran 2012

6. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Sorunlar ve Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği” Amaç: Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde yaşanmakta olan güncel sorunları tartışmaya açıp bu sorunlara özgü çözüm önerileri geliştirme ve sosyal hizmet eğitiminin geleceğine yönelik strateji oluşturmak Düzenleyenler: KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet Okulları Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Konya Şubesi Yer ve Tarih: Konya, 3-4 Haziran 2016
7. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi” Amaç: Uluslararası ve ulusal çalışmaları göz önünde bulundurarak Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde lisans düzeyinde ulusal standartları değerlendirmek ve geliştirmek Düzenleyenler: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği Yer ve Tarih: İstanbul, 8-9 Aralık 2017
8. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	Tema: “Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı” Amaç: Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı’nı hazırlamak Düzenleyenler: Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği Yer ve Tarih: Ankara, 12 Ekim 2018

2. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHÇEP 2019)

AMACI ve KAPSAMI

SHÇEP 2019 çalışmasında; sosyal hizmet lisans eğitimi veren tüm kurum ve kuruluşlarda standardizasyonu sağlamak için (uluslararası sosyal hizmet eğitim standartlarını da göz önünde bulundurup) sosyal hizmet lisans eğitim programının ana unsur ve esaslarını ulusal ölçekte belirleyerek ulusal bir çerçeve programının oluşturulması amaçlanmıştır.

Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Programı çalışması sosyal hizmet eğitiminde akreditasyon ve kalite güvencesi oluşturma sürecinin bir parçasıdır. SHÇEP 2019 lisans düzeyinde sosyal hizmet bölümü mezunun nitelikli bir sosyal hizmet mezunu olması için sahip olması gereken temel yeterlikleri baz alan ve sosyal hizmet eğitimi süresince her bir öğrencinin alması gereken eğitimin; ana bileşenleri, eğitimin içeriği, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme ile sosyal hizmet eğitim programı geliştirme süreçlerini kapsamaktadır.

Bu Program, örgün eğitim veren lisans düzeyinde sosyal hizmet bölüm ve programlarına yöneliktir. Türkiye’de örgün sosyal hizmet eğitimi veren sosyal hizmet bölümleri üniversitelerin farklı fakültelerinde ve sağlık yüksekokullarında yer almaktadır. Bu farklılığa karşılık tüm bölümlerde eğitimin temel yapısı benzerdir. Farklı akademik çatı altında bulunma durumu; idari yönden bağlı bulunan üniversitenin alt yapısı ve tercihiyle ilgili bir konudur. SHÇEP 2019 açıköğretim modeli ile verilen programları kapsamamaktadır. Açıköğretim sosyal

hizmet lisans programları sosyal hizmet eğitimini verme yeterliliğine sahip olmaktan uzaktır. SHÇEP 2019'de belirtilen ilke, esaslar ve standartların çok dışında kalmaktadır.

3. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHÇEP 2019), YAKLAŞIMLARI, HEDEFLERİ ve İLKELERİ

Sosyal hizmet lisans eğitiminin; SHÇEP 2019 doğrultusunda, Bologna süreci ile uyumlu (Avrupa Kredi Transfer Sistemi, AKTS, uygulaması, Bölümde her dönem 30 ve toplam 240 AKTS olacak şekilde bir dersin AKTS değerinin belirlenmesi, seçmeli derslerin eğitim programı ağırlığı olarak minimum %25 oranında tutulması vb.), Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından yayınlanan "Lisans Düzeyi için Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları"na (Ek 1) asgari ölçüde uyacak şekilde, öğrencilerin bireysel gelişim hedefleri ve beklentilerini de gözeterek şekilde yapılandırılması ve uygulanması beklenmektedir. Sosyal hizmet lisans mezunlarının mesleki yaşamı sırasında yönetmesi gereken çeşitli durumlar eğitime yansıtılmalıdır. SHÇEP 2019 için öne sürülen yaklaşımlar, hedefleri ve ilkeler şunlardır:

3.1. Yaklaşımlar

Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri temelinde SHÇEP 2019'de aşağıdaki yaklaşımlar benimsenmiştir:

- İnsanı biyo-psiko-sosyal ve kültürel yönleriyle ele alan bütüncül (holistik) yaklaşım,
- Genelci yaklaşım,
- Eğitim çıktılarına dayalı yeterlik temelli yaklaşım,
- Sürekli iyileştirme yaklaşımı,
- Öğrenci odaklı yaklaşım

3.2. Hedefler ve İlkeler

SHÇEP 2019, Sosyal hizmet eğitiminin hedef ve ilkelerini belirli etkinlik alanları üzerinden tanımlar.

3.2.1. SHÇEP Eğitim-Öğretim Hedefi: Sosyal hizmet lisans programı eğitim çıktılarına dayalı yeterlik temelli yaklaşımı esas alarak ulusal ve uluslararası düzeyde sosyal hizmet bilgi, beceri ve değer yeterliliğine sahip mezunların yetiştirilmesi için uygun öğrenme ortamının koşullarının çerçevesini programa sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programı sosyal hizmet eğitime bakış açısını ve önceliğini belirler.
- b) Sosyal hizmet eğitim-öğretiminde öğrenci sayıları, öğrenci-öğretim üyesi oranları kısa ve orta vadede belirlenir.
- c) Sosyal hizmet programı amaç ve hedeflerini kendi misyonu çerçevesinde geliştirir.
- d) Sosyal hizmet eğitim-öğretiminde program ölçme ve değerlendirme ölçütlerini tanımlar.
- e) Sosyal hizmet eğitim-öğretim sürecinde program performans izleme ve değerlendirme ölçütlerini tanımlar.

3.2.2. SHÇEP 2019 Araştırma Hedefi: Sosyal hizmet müracaatçı sistemlerinin tanınmasında ve mesleki müdahalelerde benimsediği sorun odaklı yaklaşıma uygun ulusal,

bölgesel ve yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte araştırma politikasının belirlenmesine yönelik programa çerçeve sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programı araştırmaya bakış açısını ve önceliğini belirler.
- b) Sosyal hizmet eğitiminin işlevselliği ile araştırma politikası ilişkilendirilir.
- c) Sosyal hizmet öğretim üyelerinin her eğitim öğretim yılı için araştırma performansı belirlenir.
- d) Sosyal hizmet eğitiminde araştırma için kullanılan yöntemler eğitim süreci ile ilişkilendirilerek belirlenir.
- e) Sosyal hizmet eğitiminde araştırma odakları önceliğe göre ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde belirlenir.

3.2.3. SHÇEP 2019 Yönetişim Hedefi: Sosyal hizmet eğitim programının faaliyet alanlarının (eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, uluslararasılaşma, kalite güvencesi) yürütülmesinde iç (öğrenci-öğretim elemanları) ve dış (meslek kuruluşları, STK ve kurumlar) paydaşların katılımının nasıl sağlanması gerektiğine yönelik programa çerçeve sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programında eğitim öğretim süreci iç ve dış paydaşların katılımı eş güdümlü ile yürütülür.
- b) Sosyal hizmet eğitiminde iç paydaşların (öğrenci-öğretim elemanı) karar alma mekanizmalarında rol-görev ve sorumlulukları tanımlıdır.

3.2.4. SHÇEP 2019 Uluslararasılaşma Hedefi: Sosyal hizmet eğitiminde dünyada yaşanan gelişmeleri takip ederek Türkiye'deki sosyal hizmet lisans eğitim programlarının uluslararası düzeyde tanınırlığına yönelik daha çok ülkeden öğrenci ve öğretim elemanı kazanımına yönelik programlara genel stratejiler sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programı uluslararasılaşma politikasını Bologna Uyum Süreci, TURQUAS Projesi, Erasmus ve Erasmus + programları, Türkiye Bursları, Mevlana Değişim Programı, Ortak Diploma programları, Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı ile gerçekleştirir.
- b) Sosyal hizmet programı uluslararası sosyal hizmet eğitim öğretim ilke ve yaklaşımları ile uyumlu diğer ülke programları ile ikili ortaklık antlaşmaları gerçekleştirir.
- c) Sosyal hizmet programı uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarının uyum gösterebileceği ilke ve yaklaşımları benimser.

3.2.5. SHÇEP 2019 Kalite Güvencesi Hedefi: Sosyal hizmet eğitiminde sürekli iyileştirme yaklaşımına dayalı sosyal hizmet eğitim-öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik program faaliyet alanları ile ilişkili ulusal minimum standartlara uyumun nasıl sağlanması gerektiğine yönelik çerçeve sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programı eğitim öğretim faaliyetlerini nasıl güvence altına aldığını açıklar.
- b) Sosyal hizmet programının kalite güvence stratejisi tanımlıdır.
- c) Sosyal hizmet eğitiminin faaliyet alanlarında yer alan iş ve iş süreçleri tanımlıdır.
- d) Sosyal hizmet programı kalite kültürünün gelişimi ve yaygınlaşmasına yönelik çalışmalar yapar.
- e) Sosyal hizmet programı eğitim öğretim sürecine ilişkin iç ve dış paydaşlara hesap verilebilirliğe ilişkin mekanizmalar geliştirir.

4. SHÇEP 2019 NEDİR, NE DEĞİLDİR?

SHÇEP 2019, sosyal hizmet lisans eğitim kurumlarının kendi eğitim programlarını geliştirirken 'asgari' olarak esas alacakları çerçeve programdır. SHÇEP 2019, bir sosyal hizmet lisans eğitim programı veya bu programı geliştirirken kullanılacak öğeleri (öğrenim hedefi, ders isimleri, uygulama takvimi, sınav takvimi ve çeşitleri ve benzeri) belirten bir kılavuz değildir.

SHÇEP 2019, yeterliklere dayalı eğitim yaklaşımı doğrultusunda geliştirildiği için başlangıç noktası yeterliklerdir ve dolayısıyla ulusal yeterlikler çerçevesi üzerine kurulmuş bir programdır. Bu nedenle raporda sosyal hizmetle ilgili ayrıntılı hedeflerin ve içeriklerin olmaması, yine öğretim ve ölçme-değerlendirme yöntemlerine yönelik ayrıntılara yer verilmemesi bir eksiklik olarak görülmemelidir.

5. TANIMLAR ve AÇIKLAMALAR

Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHÇEP): Ülkemizde sosyal hizmet lisans eğitiminin ulusal ölçekte çerçevesini çizen ve temel dayanaklarını sıralayan ana programdır. SHÇEP'in beş (5) ana bileşeni, dolayısıyla ülkemizde sosyal hizmet lisans eğitiminin beş temel dayanağı şunlardır:

- ✓ Sosyal hizmet eğitiminin amacı ve sosyal hizmet lisans programı ulusal yeterlilikleri
- ✓ Bilgi, beceri ve değer
- ✓ Sosyal hizmet müdahale süreci
- ✓ Alan uygulaması
- ✓ Öğrencinin gelişim değişim süreci

Sosyal Hizmet Lisans Eğitim Programı: Sosyal hizmet eğitim yaklaşımı ve ilkelerinden yeterliklere, öğrenme içeriğinden öğretim yöntemleri ve ölçme-değerlendirme yöntemlerine, eğitimin uygulama sürecinden değerlendirme sürecine kadar bütün boyutlarıyla, kendi kurumunda yürüttüğü esaslar, yöntemler ve uygulamalar bütünüdür.

Sosyal Hizmet Lisans Eğitim Programı Yeterlilikleri: Sosyal hizmet lisans eğitim programından mezun olan sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken sosyal hizmetin disiplinler ve mesleki yeterliklerin ulusal düzeyde belirlendiği; sosyal hizmet lisans eğitim kurumlarının sosyal hizmet lisans program yeterliklerini tanımlarken esas aldıkları çerçeve yeterliklerdir.

Genelci Sosyal Hizmet: Örgütsel yapı içerisinde ve süpervizyon altında; eklektik bilgi temelini, mesleki değer ve becerilerin herhangi bir müracaatçı sisteminin gelişmesi, değişmesi ve güçlendirilmesi için, mesleki roller ve eleştirel düşünme becerisinin çok yönlü ve çok düzeyli bütüncül bir değerlendirmeyle planlı değişim süreci çerçevesinde kullanılması şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle genelci yaklaşımın temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Yöntemlerden ziyade problem çözme odaklıdır,
- Bütüncül (holistik) ele alış esastır,
- İnsan ilişkilerinin önemine vurgu yapar,
- Çoklu düzeyde (bireyler, aileler, gruplar, organizasyonlar, topluluk ve toplumlar) değerlendirme ve müdahaleleri öngörür,
- Farklı alanlardan aktarılan bilgi temeline (örneğin, sistem kuramı, ekolojik bakış açısı, güçler perspektifi) dayanır ve
- Hem bireysel hem toplumsal sorunlar üzerinde birlikte odaklaşmayı (yoksul bir kişi – yoksulluk olgusu) sağlar.

Müracaatçı Sistemi: Kendi bünye veya çevre koşullarından doğan sorunlarını çözemeyen veya ihtiyaçları gideremeyen; bu nedenle sosyal hizmet müdahalesine gereksinim duyan kişi, aile, grup, örgüt, topluluk ve toplumu ifade eder.

Sosyal Hizmet Müdahalesi: Sosyal hizmet uzmanının müracaatçıların psiko-sosyal nitelikli sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını gidermek, gelişim ve değişimlerini sağlamak üzere onların da katılımıyla mesleki etik ve değerler çerçevesinde kanıta dayalı bir anlayışla, sistematik bir şekilde yaptığı tüm uygulamalara denir.

“Planlı Değişim Süreci” olarak da adlandırılan sosyal hizmet müdahalesi, müracaatçı sistemiyle ilk karşılaşmadan (tanışma – bağlantı kurma), izleme çalışmasına varan bir dizi adımlar içerir. Sosyal hizmet uzmanlarının müdahaleleri; biri yardım ilişkisini kurma ve geliştirme, diğeri bizatihi yardımı gerçekleştirmeye odaklanır. Sosyal hizmet müdahalesinin amacı;

- ✓ Problem çözme sürecini etkinleştirmek,
- ✓ İnsanları güçlendirmek ve sosyal işlevselliğini artırmak,
- ✓ İnsanları kendilerine kaynak, hizmet ve fırsat sağlayan sistemlerle ilişkilendirmektir. Bu amaçlara ulaşabilmek için sosyal hizmet uzmanları müdahalelerinde; vaka çalışması, vaka yönetimi, grup çalışması, aile danışmanlığı, toplum örgütlenmesi, toplum kalkınması ve gelişimi, sosyal hizmet yönetimi ve bilimsel araştırmaları kullanır.

Müdahalenin başlıca aktörleri; sosyal hizmet uzmanı, müracaatçı, sosyal çevredir. Genelci sosyal hizmet uygulamasında çok düzeyli uygulama esastır. Bu doğrultuda sosyal hizmet müdahaleleri üç düzeyde ele alınır:

1. Mikro düzey (birey ve aile odaklı sosyal hizmet); Birey ve ailelere odaklanılır. Bire bir çalışma, birey ve ailenin problemlerini çözmeye yardımcı olma, onları güçlendirme ve fonksiyonel kılma amaçlanır.

2. Mezzo düzey (grup odaklı sosyal hizmet); Küçük grupları ve organizasyonları kapsamına alır. Kişilerarası etkileşimin gücünden ve grup dinamiklerinden yararlanılarak grup üyelerinin kendilerine / çevrelerine yönelik farkındalıklarını ve/veya sorun çözme kapasitelerini artırılması amaçlanır.

3. Makro düzey (toplum odaklı sosyal hizmet); Topluluklar ve toplumla çalışma odaklıdır. Sosyal hizmet, hizmet sunum sisteminin örgütlenmesi, mevzuat ve politikaların oluşturulması, toplum kalkınması, sosyal sorunlara yönelik koruyucu ve önleyici nitelikte çalışmalar ve lobi çalışmaları gibi tüm toplumu etkileyen çalışmaları içerir.

Süpervizyon: Öğrencinin bilgi ve becerilerinin gelişmesini ve olgunlaşmasını, çalışma azim ve kararlılığının güçlendirilmesini sağlamak amacıyla yetkin bir sosyal hizmet akademisyenince gerçekleştirilen yönetsel ve eğitsel süreçtir. Öğrenciye aynı zamanda bir rol model edinme olanağı sağlar. Alan uygulamasında süpervizyon süreci öğretim elemanlarına sorumluluk yükleyen uygulama biçimidir.

Yeterlik Temelli Eğitim: Öğrenme çıktılarının öğrenci üzerindeki etkisine ve değişimine odaklanan "çıktı-odaklı" bir eğitim-öğretim yaklaşımıdır. Çıktı-odaklı yaklaşımda sosyal hizmet öğrencilerinin yeterliklerini (sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleri ile uygulamadaki bilişsel ve duygusal süreçler) uygulamaya aktarılabilmesi amaçlanır.

Sosyal Hizmet Alanları: Sosyal hizmet mesleğinin odağı, amaç ve hedefleri açısından işlevsel olduğu kurum ve programlar dâhilinde sosyal hizmet uygulama alanlarını ifade etmektedir. Günümüzde sosyal hizmet uygulama alanları, her toplumda meydana gelen psikolojik, kültürel ve sosyo-ekonomik değişimlere göre şekillenmekle birlikte sosyal hizmet mesleğinin hizmet alanları, müracaatçı gruplarının sorun odağına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre sosyal hizmet alanları olarak aile ve çocuk refahı, sosyal yardım, yaşlı refahı, sağlık hizmetleri, adli hizmetler alanı vb. örnek gösterilebilir.

Bir sosyal hizmet alanı, 1) belirli bir sosyal sorun ve gereksinimin nedenleri, sonuçları, etkilediği nüfus kesimleri gibi, sorunu/gereksinimi anlamaya yönelik bilgileri, 2) bu sorunun çözümü, gereksinimin karşılanması için geliştirilen politika, plan, program, hizmet, mevzuat ve örgütlenmeye ilişkin bilgileri 3) sosyal hizmet meslek ve disiplininin bu süreçte üstenebileceği rol ve işlevlerin açıklığa kavuşturulması ve 4) bu üç farklı bilgi alanının bütünleştirilmesi doğrultusunda yürütülen bilimsel çalışmaları içerir.

6. SOSYAL HİZMET MESLEĞİ, SOSYAL HİZMET UZMANI ve SOSYAL HİZMET UZMANININ GÖREVLERİ

Sosyal Hizmet: insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alan; sosyal değişimi destekleyen; insanların iyilik hallerinin geliştirilmesi için birey, aile, grup ve toplum düzeyinde insan ilişkilerinde sorun çözmeyi, güçlendirmeyi, özgürleştirmeyi ve insan işlevselliğini

artırmayı amaçlayan ve bunun için insan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin teorilerden yararlanarak insanların çevreleri ile etkileşim noktalarına kendine özgü yöntem ve teknikleri kullanarak müdahale eden bir meslektir ve uygulamalı bir bilim dalıdır.

Sosyal Hizmet Uzmanı: Sosyal hizmet ana bilim dalında en az dört yıllık lisans düzeyindeki eğitim programını başarıyla tamamlayıp sosyal hizmet mesleğini icra etme hak ve yeterliliğine sahip kalifiye kişidir.

Sosyal hizmet uzmanının görevleri ve her bir görev için yerine getirdiği işlemler Tablo 2'de, sosyal hizmet uzmanının işlevleri ve her bir işleve karşılık gelen rolleri ise Tablo 3'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Hizmet Uzmanının Görev ve Yapması Gereken İşlemler

GÖREV	İŞLEMLER
Bireye Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesini Gerçekleştirmek	Tanışmak (bağ kurma)
	(Ön) değerlendirme yapmak
	Planlama yapmak
	Uygulamayı gerçekleştirmek
	(Son) Değerlendirme yapmak
	Müdahaleyi sonlandırmak
	İzlemek
Ailelere Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesini Gerçekleştirmek	Tanışmak (bağ kurma)
	(Ön) değerlendirme yapmak
	Planlama yapmak
	Uygulamayı gerçekleştirmek
	(Son) Değerlendirme yapmak
	Müdahaleyi sonlandırmak
	İzlemek
Gruplara Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesini Gerçekleştirmek	Grubu oluşturmak ve ön hazırlık yapma
	İlk toplantı – Tanışma (angaje olma)
	Değerlendirme yapmak
	Uygulamayı gerçekleştirmek
	Grup süreçlerine ilişkin değerlendirme yapmak ve Grubu sonlandırmak
Topluma Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesini Gerçekleştirmek	Toplumu tanımak ve (ön) değerlendirme yapmak
	Planlama yapmak
	Uygulama yapmak
	(Son) Değerlendirme yapmak
	İzleme ve sonlandırma yapmak
Vaka Yöneticiliği Yapmak	Kapsamlı ve bütüncül değerlendirme yapmak
	Hizmetleri planlamak

	Hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak
	Sonuçları analiz etme
	İzleme ve gözden geçirme çalışması yürütmek
Sosyal Eğitimi Sağlamak	Çalışılacak grubun / toplum kesiminin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek
	İhtiyaçlar doğrultusunda eğitim programlarını hazırlamak
	Eğitim programlarını uygulamak
	Eğitim programının çıktılarını değerlendirmek ve revize etmek
Mesleki Gelişim Faaliyetlerini Yürütmek	Mesleki literatür ve mevzuatı takip etmek
	Bireysel mesleki gelişimini sağlamak
	Meslektaşlarının mesleki gelişimine katkı sağlamak

Kaynak: *Ulusal Sosyal Hizmet Meslek Standardı Taslak Raporu (2014)*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Tablo 3. Sosyal hizmet Uzmanının İşlevleri ve Roller

İşlev	Düzy	Rol	Strateji
DANIŞMANLIK	Birey ve aileler	Muktedir kılıcı	Çözümleri bulmada müracaatçıyı güçlendirme
	Resmi gruplar ve örgütler	Kolaylaştırıcı	Örgütsel değişmeyi destekleme
	Topluluk ve toplum	Planlayıcı	Araştırma ve planlama yapmak suretiyle program ve politika geliştirmeyi koordine etme
	Sosyal hizmet sistemi	Meslektaşlık / izleme	Mesleki kültürün yayılması için hocalık yapmak, rehberlik etmek ve meslektaşları desteklemek
KAYNAK YÖNETİMİ	Birey ve aileler	Bağlantı kurucu / savunucu	Vaka yönetimi yoluyla müracaatçılar kaynaklarla bağlantılandırılır
	Resmi gruplar ve örgütler	Uygun hale getirici / Aracı	Kaynak geliştirmek için gruplar ve örgütler arasında ilişki ağı oluşturulur.
	Topluluk ve toplum	Harekete geçirici	Sosyal aksiyon yoluyla değişimi başlatır ve sürdürür
	Sosyal hizmet sistemi	Hızlandırıcı	Disiplinlerarası aktiviteler yoluyla toplum hizmetlerini uyarır.
İ T	Birey ve aileler	Öğretici	Bilgi işleme sürecini kolaylaştırıcı

			ve eğitsel program sağlayıcı
	Resmi gruplar ve örgütler	Eğitim	Personel geliştirme yoluyla yönlendirme
	Topluluk ve toplum	Toplum bilgilendirme	Eğitim yoluyla sosyal sorunlar ve sosyal hizmetler hakkında kamuoyunu ve toplumu bilgilendirme
	Sosyal hizmet sistemi	Araştırmacı / mesleki bilgilendirici	Bilgiler oluşturmak için araştırma keşif süreci katılma

Kaynak: Miley, O'Melia ve DuBois (1998; aktaran Duyan, 2010, s. 24)

7. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMI ANA BİLEŞENLERİ

7.1. Eğitimin amacı ve sosyal hizmet lisans programı ulusal yeterlilikleri

Yeterlilik temelli sosyal hizmet eğitiminin amacı

- Sosyal hizmet bilgi, beceri ve değer sistemini temel alarak birey, aile, grup ve toplum refahını yükseltmek için insan ilişkilerinde sorun çözmeyi, güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlayan,
- İnsan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin teorilerden yararlanarak insanların çevreleri ile etkileşim noktalarına sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temelleri ışığında etkili müdahalelerde bulunabilen,
- Sosyal hizmet akademik ve mesleki gelişimi için hızla değişen ülke ve dünya koşullarına uygun sosyal hizmet bilimsel araştırma yöntem bilgi ve becerisini alan uygulamasına aktarabilen,
- Müracaatçı sistemlerinin gereksinimlerini tespit edebilen, sosyal hizmet etik ilke ve standartları göz önünde bulundurarak bu gereksinimleri geneldeci yaklaşım ile planlayabilen, uygulayabilen ve değerlendirebilen ve ayrıca sosyal sorunlara etkili çözümler üretebilen,
- Sürekli iyileştirme yaklaşımı ile yaşam boyu öğrenmeyi benimseyen ulusal ve uluslararası yeterlilikte profesyonel sosyal hizmet uzmanları yetiştirmektedir.

Sosyal Hizmet Lisans Programı Ulusal Yeterlilikleri

Sosyal Hizmet Yeterlilikleri; Bologna Uyum Süreci kapsamında yer alan Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) doğrultusunda hazırlanan Sosyal Hizmet Temel Alanı Yeterlilikleri (Akademik Ağırlıklı) 6. Düzey (Lisans Eğitimi) çerçevesinde belirlenmiştir.

Sosyal Hizmet eğitiminin amacı doğrultusunda, program yeterlilikleri belirlenirken aşağıda sıralanan Sosyal Hizmet Lisans Programı Ulusal Yeterlilikleri temel alınmalıdır.

a) Bilgi (kuramsal ve olgusal)

1. İnsan hakları ve özgürlükleri hakkında bilgi sahibidir.
2. Sosyal sorunlar ve sosyal hizmet uygulama alanları bilgisine sahiptir.
3. İnsan davranışı ve sosyal çevre bilgisine sahiptir.

4. Sosyal, kültürel, ekonomik ve genetik farklılıklara ilişkin bilgi sahibidir.
5. Sosyal hizmet disiplini ile ilgili kuram, yaklaşım ve modelleri içeren bilgiye sahiptir.
6. Birey, aile, grup ve toplum düzeyinde farklı özelliklerdeki müracaatçılara yönelik kanıta dayalı sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirme ile ilgili temel bilgiye sahiptir.
7. Sosyal hizmet uygulaması sürecinde müracaatçı sistemleri ile (mikro, mezo ve makro düzeylerde) etkili iletişim kurma ve iletişim araçlarını kullanma bilgisine sahiptir.
8. İnsani hizmet örgütlerinde yönetim ve yönetim süreçleri ile proje tasarımı ve yönetimi bilgilerine sahiptir.
9. Sosyal hizmette araştırma yöntem ve teknikleri bilgisine sahiptir.
10. Mevzuat, mesleki etik, ilke ve değerler bilgisine sahiptir.
11. Sosyal (refah) politika(sı) ve sosyal refah hizmetleri bilgisine sahiptir.
12. Sosyal hizmet alanında bilişim teknolojileri ve kullanımı hakkında bilgi sahibidir.

b) Beceriler (bilişsel ve uygulamalı)

1. Sosyal hizmet uygulaması bağlamında sözlü ve yazılı iletişim kurma ve iletişim araçlarını kullanma becerisine sahiptir.
2. Müracaatçı gruplarıyla genelci düzeyde kanıt temelli sosyal hizmet uygulaması becerisine sahiptir.
3. Sosyal hizmet alanları ile ilgili bilişim teknolojilerini ve diğer teknolojileri kullanabilme becerisine sahiptir.
4. Birey, aile, grup ve toplum düzeyinde müracaatçı sistemleri için planlı müdahale sürecini gerçekleştirme becerisine sahiptir.
5. Sosyal hizmet müdahalesinin her aşamasında gözlem ve mesleki görüşme yapma becerisine sahiptir.
6. Yazma, raporlama ve kaydetme (sosyal inceleme, değerlendirme, planlama, süreç, özetleme vb.) becerisine sahiptir.
7. Sosyal hizmet araştırması yapma, yapılmış araştırma sonuçlarından yararlanma ve mesleki literatürü yorumlama becerisine sahiptir.
8. Çağdaş yönetim bilgi ve tekniklerini kullanarak yönetsel görevleri yerine getirme ve liderlik becerisine sahiptir.
9. Kurumlar arası ilişki, işbirliği ve eşgüdüm sağlama ve ortak hizmet geliştirme becerisine sahiptir.
10. Eleştirel düşünebilme, analiz ve sentez yapabilme becerisine sahiptir
11. Farklılığın pozitif değerini kabul ederek, benzerlik ve farklılıklar temelinde uygulama yapabilme becerisine sahiptir.

c) Yetkinlikler

Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği

1. Sosyal hizmet alanları ile ilgili sahip olduğu bilgi birikimini kullanarak sosyal hizmet müdahalesini bağımsız olarak yürütür.

2. Sosyal hizmet alanları ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan sorunları çözmek için bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk alır.

3. Sorumluluğu altında çalışanların gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlar ve yönetir.

4. Sosyal hizmet öğrencilerinin ve yeni mezun sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve gelişimine rehberlik ve danışmanlık yapar.

Öğrenme yetkinliği

1. Alanı ile ilgili olarak edindiği bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirir.

2. Öğrenme gereksinimlerini belirler ve öğrenme sürecini yönetir.

3. Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirir.

İletişim ve sosyal yetkinlik

1. Sosyal hizmet alanları ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirir; düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır.

2. Sosyal hizmet alanları ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek aynı ve farklı meslekten kişilerle paylaşır.

3. Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenler ve bunları uygular.

4. Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü B1 Genel Düzeyinde kullanarak alanındaki değişme ve gelişmeleri izler ve meslektaşları ile iletişim kurar.

5. Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı İleri Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır.

6. Sosyal hizmet alanlarında toplumun ve dünyanın gündemindeki olayları/gelişmeleri izler ve değerlendirir.

Alana özgü yetkinlik

1. Sosyal hizmet mesleği ile ilgili görev, yetki, hak ve sorumlulukları belirler, mevzuat, mesleki etik, norm ve standartlara uygun davranır.

2. Sosyal adalet ve hak temelli yaklaşımı toplumsal, bilimsel, kültürel ve mesleki değerler çerçevesinde benimser.

3. Sosyal işlevselliği geliştirmek ve toplumsal değişimi kolaylaştırmak için birey, aile, grup, örgüt, topluluk, toplum ve küresel bağlamda uygulama yapma anlayışı geliştirir.

4. Birey, aile, grup ve toplum olmak üzere her düzeyde sosyal hizmet müdahalesinin gerektirdiği işlev ve rolleri üstlenir.

5. Her düzeyde sosyal hizmet uygulamasına rehberlik eden kavramsal çerçeve ve bakış açılarını, kuramsal yaklaşımları ve modelleri kullanır.

6. Her düzeyde, müracaatçı sisteminde planlı değişim sürecini kullanır.

7. Bilgi, beceri, değer ve tutumları ile topluma model olur ve yaşam boyu öğrenme anlayışını benimser.

8. Sosyal politikaları ve sosyal hizmetleri çeşitli politik bağlamlarda formüle eder ve etkiler.

9. İnsani hizmet örgütlerinde çağdaş yönetim anlayışı doğrultusunda kalite yönetimi ve süreçlerine uygun davranır.

10. Bir bilim ve meslek olarak sosyal hizmetin gelişimini destekler, yayın yapar, bilimsel ve mesleki toplantılar düzenler.

11. Sosyal hizmet alanlarında uygulamalarını çevre bilinci içinde yürütür.

7.2. Bilgi, Beceri ve Değer

Sosyal hizmet eğitimi, alan uygulamasında ihtiyaç duyulan bilgi – beceri - değer üçlemesini temel alan, etkin öğrenim yöntem ve teknikler ile yürütülen bir süreçtir. Sosyal hizmetin sınıf içi ve pratik çalışmanın birlikteliğine dayanan kendine özgü bir eğitim modeli vardır. Sosyal hizmetin özgünlüğü belki de en çok, farklı disiplinlerden aldığı bilgileri mesleğe özgü beceri, değer ve etik ilkelerle bütünleştirdiği eğitiminin içeriğinde görülebilir. Her sosyal hizmet uygulaması bilgi ve değer bütünlüğü ile birlikte bazı yetkinlik ve becerileri gerektirir.

7.2.1. Bilgi

Sosyal hizmet birey aile grup ve toplumun psiko-sosyal nitelikli sorunları çözmeye yönelmiş, uygulama ayağı daima bir adım önde olan insanı bütüncül bir şekilde ele alan sosyal bilimler kümesine ait bir bilim dalıdır. Genel anlamda sosyal hizmetin bilgi temeli, etkili bir sosyal hizmet uygulamasında sosyal hizmet uzmanının ihtiyaç duyduğu bilgi olarak tanımlanır. Sosyal hizmet eğitimi, sınıf içi eğitim faaliyetleri ve alan uygulamasından oluşur. Sosyal hizmetin bilgi gövdesi; insana, insanın gelişimine, fonksiyonelliğine ve etkileşim içinde bulunduğu sosyal sitemlere (aile, akraba- komşuluk, arkadaş / akran grubu, çalışma grubu, farklılıkları olan gruplar, sosyal organizasyonlar, sosyal kurumlar) yöneldiği için kapsamlı ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bilgi gövdesi sosyo-ekonomik ve kültürel koşullara bağlı olarak sürekli değişen ve gelişen dinamik bir özelliğe sahiptir. Ayrıca uygulamada, kuramda politika ve araştırmada, sosyal sorunların ortaya çıkmasında etkili olan sosyal, ekonomik ve siyasal koşullarda meydana gelen değişikliklere bağlı olarak gelişmektedir.

Sosyal hizmetin bilgi gövdesini oluşturan bilgi kümelerini aşağıda gösterildiği gibi kuramsal, olgusal ve uygulama dayalı olmak üzere üç kategoriye ayırmak mümkündür:

Kuramsal Bilgi:

- a) İnsanları, durumları ve olaylara ilişkin anlayışımızı açıklayan kuramlar,
- b) Sosyal hizmetin rolü, görevi ve amacını açıklayan kuramlar,
- c) Uygulamayla doğrudan ilişkisi olan kuramlar, uygulama yaklaşımları ve bakış açıları gibi birbiriyle örtüşen üç alan olarak sınıflandırılabilir.

Olgusal Bilgi:

Sosyal hizmet için geçerli olan olgusal bilgiyi belirlemek oldukça karmaşık ve zordur. Sosyal hizmet olgusal bilgi temelini, güncel bilgi ve araştırmanın önemli olduğu beş anahtar alan üzerinden kurgular. Bunlar;

- a) Hukuk / mevzuat

- b) Sosyal politika
- c) Kurum politikası
- d) İşlemler ve sistemler
- e) Bireysel ve toplumsal sorunlardır.

Uygulamaya Dayalı Bilgi

Sosyal hizmette edinilen bilgi uygulamaya aktarılabilmesi, farklı durum ve bağlamlarda kullanılabilme kapasitesine sahip olmalıdır. Dolayısıyla bilgi çerçevesinin üçüncü ve son bölümü bilginin sosyal hizmet uygulamasına nasıl aktarılacağı ile ilgilidir. Bu konuyu kavramsallaştırılabilmek üzere birbiriyle örtüşen şu üç tema çerçevesinde uygulama bilgisine bakmak gerekmektedir: Bilgi edinme, bilgiyi kullanma ve bilgi üretme.

Sosyal hizmet, bütün öteki meslekler gibi çeşitli kaynaklardan bilgi alır ve uygulamada kendi süreçlerinden elde ettiği öteki bilgileri de kullanır. Sosyal hizmet uzmanları bilgi edinmenin ve bu bilgiyi kullanmanın yanı sıra; uygulama deneyimlerine dayalı olarak yeni bilgi temeli de oluşturur. Bu tür bilgi, bazen “uygulayıcı tarafından oluşturulmuş” bilgi olarak adlandırılır.

7.2.2. Beceri

Beceri, bir araştırma ya da mesleki uygulamada amaca ulaşmak için gerekli donanımsal koşulları ifade eder. Sosyal hizmet uygulaması uygun bilginin seçilip mesleki değerlerin süzgecinden geçirilmesi ve en etkili müdahalenin uygulanması ile sağlanır. Sosyal hizmet beceri temeli, sosyal hizmet müdahale sürecinde kullanılan yöntem ve teknik ile ilgili iş ve işlemleri yapabilme durumudur. Her sosyal hizmet uygulaması birtakım yetkinlik ve becerileri gerektirir.

Sosyal hizmet uzmanları bireysel ve toplumsal sorunların kesiştiği tüm alanlarda çalışmakta, bu sorunların çözümü için profesyonel yardıma gereksinim olan her yerde işlev görmektedir. Sosyal hizmet uygulamasının odağı ve kapsamının genişliğine bağlı olarak sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken beceri repertuarı da oldukça geniştir. Her ne kadar kesin çizgilerle ayırmak güçse de tür bakımından biri bilişsel, diğeri etkileşimsel (ilişkisel) olmak üzere beceriler iki grupta toplanabilir. Bilişsel beceriler; müracaatçıyı bulunduğu durum içerisinde düşünme, müracaatçı ve etkileşim içinde olduğu çevredeki değişimi ve gelişmeyi anlama, sorun ve ihtiyaçları saptama ve analiz etme, etkili bir müdahaleyi planlama ve değerlendirme gibi daha ziyade zihinsel işlemlerle ilişkilidir. Bu nedenle zihinsel işlem gerektiren aktivitelerde kullanılır. Etkileşimsel beceriler ise bireyler, aileler gruplar, organizasyonlar topluluklar ve toplumla birlikte çalışmada, müracaatçı sistemi ile tanışma, mesleki ilişki kurma, birlikte plan yapma, planı uygulamaya geçirme, müdahaleyi sonlandırmada kullanılır. Sosyal hizmet uzmanı her iki beceri türünde de yetkin olmalıdır.

Beceriler, müdahale düzeylerine göre de sınıflandırılabilir. Birey ve aile odaklı, grup odaklı ve toplum odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin tümüne yönelik temel (ortak) becerilerin yanı sıra müdahalelerin her bir düzeyi (mikro, mezo ve makro) için farklı beceriler söz

konusudur. Aşağıda müdahale düzeyleri açısından bir sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken beceri kümeleri yer almaktadır:

Ortak Beceriler

Müdahale planı hazırlama

Müdahalenin etkinliğini değerlendirme

Sorunu analiz etme

Sözleşme yapma

Mesleki ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme

Ampirik bilgi ve ileri teknolojileri kullanma

Kayıt tutma ve arşivleme

Rapor yazma

Süpervizyonu ve konsültasyonu kullanma

Sözlü ve sözsüz iletişimi kullanma

Gözlem yapma

Problem çözme ve karar verme

Eleştirel düşünebilme

Stres altında çalışabilme

Sosyal hizmet mesleği ile ilgili kuram ve uygulamayı bütünleştirebilme

Birey ve Aile Odaklı Sosyal Hizmet Uygulama Becerileri (Mikro düzey beceriler)

Güvene dayalı samimi ilişki kurma

Güçlendirme

Empati kurma

Görüşme yapabilme

İçgörü ve farkındalık kazandırma

Sosyal inceleme ve değerlendirme yapabilme

Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulama Becerileri (Mezzo düzey beceriler)

Grup dinamiklerini anlama

Çatışma çözme ve çatışmayı yönetme

Grup oluşturma

Grup yönetme

Model olma

Yüzleştirme

Liderlik

Arabuluculuk ve müzakerecilik

Toplum Odaklı Sosyal Hizmet Uygulama Becerileri (Makro düzey beceriler)

Mevzuat dahilinde kaynak kullanma

Atıl kaynakları tanımlama ve harekete geçirme

Sosyal eylem planı geliştirme ve uygulama

Koordinasyon sağlama
Organize etme
Kamuoyunu bilgilendirme
Toplumdaki diğer hizmetlerle bağlantı kurma
Kurumlar arası ilişki, işbirliği ve eşgüdüm sağlama
Kurumlar arası ortak hizmet geliştirme
Meslekler-disiplinler arası işbirliğini sağlayabilme
Kurumsal hizmetlere veya uygulamalara yönelik araştırma yapma

7.2.3. Değer

Değerler insan eylemlerinin oluşturucu unsurlarıdır, İyi veya doğruluk derecesi ile ilgili bir kabuldür. Ne olduğundan çok ne olması istendiğidir ve kanıtlanmayı gerektirmezler. Sosyal hizmet mesleği, ortaya çıkışından itibaren diğer meslekler içerisinde değer temeline en çok vurgu yapan meslek olarak bilinir. Sosyal hizmet açısından değerler mesleğin amacını, yönünü ve niyetini belirler. Literatürde, sosyal hizmet değerleri çeşitli biçimlerde sınıflandırılır ve ele alınır. Sosyal hizmeti etkileyen temel değerler çok fazla değişmese de dünyada yaşanan hızlı değişim farklı değerlerin sosyal hizmet eğitiminde ve uygulamalarında dikkate alınmasına yol açar.

Sosyal hizmet uzmanları rollerini bir dizi felsefi değer çerçevesinde yerine getirir. Sosyal hizmet değer temeli, hangi bilgi ve becerinin sosyal hizmet uygulamalarında nasıl seçileceği, kullanılacağı ve geliştirileceğini ifade eder. Sosyal hizmet müdahalesi temelinde, uzman ve müracaatçı sisteminin değerleri yer alır, değerlerden bağımsız bir etkinlik düşünülemez. Bu nedenle sosyal hizmet müdahalesi, değerlerle iç içe geçmiş bir etkinlik olarak kabul görmektedir.

Değerler hem sosyal hizmet eğitiminde hem de uygulamasında merkezi bir konumdadır ve öneme sahiptir. Sosyal adaleti, bireyin onuru ve saygınlığını gözetmek; insan haklarını, self determinasyon hakkını korumak, ayrımcılık yapmamak, birey ve grup farklılıklarına saygı duymak, mahremiyete / gizliliğe özen göstermek, bütüncül değerlendirmede bulunmak, toplumsal sorumluluk taşımak vb. sosyal hizmet için temel değerlerdir. Tüm sosyal hizmet uzmanlarının bu değerlere bağlı olması beklenir. Bu değerlerin başlıca esin kaynakları insan hakları öğretisi, hümanist (insancıl) yaklaşım, sosyal adalet anlayışı ve demokratik teamüllerdir. Sosyal hizmet değerleri eğitim programının açık ve örtük tüm öğelerini etkiler. Değerler mesleğe bağlılık için bir referans kaynağı oluşturmakla kalmaz, mesleki uygulamaya da rehberlik ederler. Sosyal hizmet eğitiminin değer temeli, hangi bilgi ve becerinin sosyal hizmet uygulamalarında nasıl seçileceği, kullanılacağı ve geliştirileceğini ifade eder. Değer temeli, herhangi bir sosyal hizmet eğitim sürecinin her aşamasının değer yüklü olduğunu profesyonellere hatırlatır.

Sosyal hizmetin değer temelleri;

a) Tüm insanların doğasında var olan değerlere, insanlık onuruna ve insan haklarına saygılı olduğu ve sosyal hizmet uzmanlarının da her bireyin fiziksel, psikolojik, duygusal ve manevi bütünlüğü ve esenliğini destekleyip savunduğu;

b) Sosyal hizmet uzmanlarının toplumun genelinde ve çalıştıkları müracaatçılar için sosyal adaletin gerçekleşmesini desteklemekle sorumlu olduğu ilkelerine dayanır.

Bu temel ilkeler doğrultusunda sosyal hizmetin temel değerleri geleneksel değerler ve özgürleştirici değerler olarak iki grupta aşağıda yer alır.

a) Geleneksel Değerler

- Bireyselleştirme
- Duyguların amaçlı dışı vurumu
- Kontrolü duygusal katılım
- Kabul,
- Yargılayıcı olmayan tutumlar
- Müracaatçının kendi kaderini tayini
- Gizlilik
- Kişiyi saygı
- Uyum
- Empati
- Koşulsuz olumlu kabul

b) Özgürleştirici Değerler:

- Bireysellikten uzaklaşma,
- Eşitlik
- Sosyal Adalet
- Birlikte çalışma
- Yurttaşlık
- Güçlendirme
- Otantiklik

7.3. Sosyal Hizmet Müdahale Süreci

Müracaatçı sisteminin sosyal işlevselliğini bozan, psiko-sosyal nitelikli sorun ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve çözümlenmesine yönelik olarak birbiriyle bağlantılı adımlardan oluşan sistematik ve kanıta dayalı takip edilen bir süreçtir. Bu süreç; karşılaşma (tanışma), (ön) değerlendirme, planlama, uygulama, (son) değerlendirme, sonlandırma ve izleme olmak üzere yedi aşamadan oluşmaktadır.

Aşağıda sosyal hizmet müdahale sürecinin basamakları ve her bir basamakta sosyal hizmet uzmanı tarafından yerine getirilmesi gereken görev ve sorumluluklar yer almaktadır:

1. Karşılaşma / Tanışma (mesleki ilişki ve bağlantı kurma)

- ✓ Karşılaşma için hazırlık yapma ve kontak kurma,

- ✓ Müracaatçıyı karşılama ve kendini takdim etme
- ✓ Kurumun hizmetlerini açıklama
- ✓ Mesleki yardım sürecinin amacını ve müracaatçının beklentilerini açıklığa kavuşturma
- ✓ Müracaatçıyı sürece katılmaya ve işbirliği kurmaya cesaretlendirme
- ✓ Mesleki yardım süreci boyunca birlikte hareket etmek için müracaatçıyla anlaşma yapma

- ✓ Gerekli kayıtları tutma ve formları doldurma

2. (Ön) Değerlendirme (sorunları, ihtiyaçları ve kaynakları saptama)

- ✓ Müracaatçının sosyo-demografik özellikleri (yaş, meslek, medeni durumu, eğitim durumu, ekonomik durum, aile yapısı ve aile üyeleri, beden ve ruh sağlığı vb.) hakkında bilgi edinme,

- ✓ Müracaatçı sisteminin güçlü - zayıf yönlerini tespit etme,

- ✓ Müracaatçı sisteminin psiko-sosyal bağlamı içerisinde yaşamı (çalışma yaşamı, sosyal ilişki ağı, sosyal destek sistemleri, yaşadığı konutun ve çevrenin özellikleri, ilgi ve uğraş alanları vb.) hakkında bilgi edinme,

- ✓ Müracaatçının sorunları ve ihtiyaçlarını tespit etme,

- ✓ Müracaatçı sisteminin soruna bakış açısı ve sorunu çözme adına sergilediği girişimler hakkında bilgi edinme,

- ✓ Topladığı bilgileri derleyerek bütüncül bir sonuca ulaşma.

3. Planlama (hizmet sunumu için plan yapma)

- ✓ Sorunları ve amaçları küçük bölümlere ayırma, önceliklerine göre sıralama,

- ✓ Sorunların çözümüne yönelik ölçülebilir hedefler oluşturma,

- ✓ Müracaatçının yetenekleri ve kapasitesi doğrultusunda çeşitli seçenekleri içeren eylem stratejilerini hazırlama,

- ✓ Müracaatçı ile birlikte her bir sorun için açık ve net bir şekilde; kimin, ne zaman, ne yapacağını ve nasıl yapacağını birlikte kararlaştırma.

4. Uygulama (planda belirlenen hizmetleri sunma)

- ✓ Umut verici ve motive edici bir yaklaşımla eylem planını uygulamaya geçirme,

- ✓ Gerek müracaatçının içinde bulunduğu çevreyi, gerek örgütsel yapıyı ve gerekse hizmet politikasını müracaatçı yararına değiştirme konusunda çaba sarf etme,

- ✓ Uygulama adımlarındaki engelleri ve başarılı çözümleri nedenleriyle birlikte tespit etme,

- ✓ Amacın gerçekleşme düzeyini izleme, bu doğrultuda gerekirse eylem adımlarında yeniden düzenleme yapma.

5. (Son) Değerlendirme (uygulamanın etkinliğini ve sonuçlarını değerlendirme)

- ✓ Uygulama sonucunda ortaya çıkan olumlu, olumsuz ve hesaba katılmayan çıktıları tanımlama,

- ✓ Süreci, eylem planını ve değişimleri gözden geçirme,

- ✓ Ortak amaç ve hedeflere doğru ilerlemeyi değerlendirme,

- ✓ İlave aktivitelere veya kaynaklara ihtiyaç duyulup duyulmadığını tespit etme,
- ✓ Hizmetleri sonlandırmaya karar verme.

6. Sonlandırma (süreci gözden geçirme ve vedalaşma)

- ✓ Amaç ve hedeflerin gerçekleşip, gerçekleşmediğine karar verme,
- ✓ Ulaşılan gelişmeyi koruma ve sürekliliğini sağlama,
- ✓ Gerektiğinde uygun havale veya transferi gerçekleştirme,
- ✓ Bağımlılık ve duygusal aktarım sorunlarını çözüme kavuşturma,
- ✓ İlerlemeyi kutlama ve diğer çalışmalar için örnek alma,
- ✓ Sürekli ulaşılabilir olduğunu belirtme.

7. İzleme

- ✓ Müracaatçıyı belli aralıklarla izleyerek ve son durumu hakkında bilgi toplama,
- ✓ Müracaatçının uygulama sürecindeki kazanımları koruyup korumadığını tespit etme,
- ✓ Karşılaşılan yeni sorun ve/veya gereksinimlerin olup olmadığını tespit etme,
- ✓ Sorun ve/veya gereksinim varsa müracaatçıyı ilgili hizmetler için hazırlama.

7.4. Alan uygulaması

Sosyal hizmet, özgünlüğü uygulama çalışmalarında ortaya çıkan bir meslek ve disiplindir. Sosyal hizmet eğitimi için uygulama son derece önemlidir ve uygulama sosyal hizmet eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle, sosyal hizmet eğitiminde kuram ve uygulamanın birbirini bütünler ve pekiştirici tarzda ele alınması gerekmektedir. Kuramsal olarak elde edinilen kazanımların uygulama alanlarında (kurum ortamında) etkin hale getirilmesi, sosyal hizmet eğitiminin temel altyapısını oluşturmaktadır.

Genelci yaklaşıma uygun düzenlenmiş bir sosyal hizmet eğitim programında alan uygulaması önemli bir ağırlığa sahiptir. Alan uygulaması eğitim programında ulusal eğitim standartlarına göre %30 ile %40 arasında yer alır. Alan uygulaması yeterli bir zaman aralığında (minimum 500 saat); öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı (ilgili kurumda çalışan deneyimli sosyal hizmet uzmanı) ve uygulama kurumunun işbirliğiyle gerçekleşir. Alan uygulamasının esasları (eğitsel danışmanın, kurum danışmanının ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu vb.) sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir rehber (el kitapçığı) ile belirlenir. Alan uygulamasında sosyal hizmet bilgi, beceri ve değer temellerinin uygulamaya yansıtılması ve uygulamayla bütünleştirilmesi amaçlanır.

Alan uygulamasında genelci yaklaşım çerçevesinde, öğrencilerin bir öğretim elemanının süpervizyonu (mesleki yönetimi) altında, kurumu ve kurumun hizmet verdiği alanı tanıması, kurumda verilen hizmetleri ve kurumun işleyişini gözlemlemesi, katılması ve kurumdaki olanaklar ölçüsünde birey, aile, grup ve toplum odaklı sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirmesi beklenir. Uygulama sürecindeki beklentilerden bir diğeri de sosyal hizmetin değerleri ve etik ilkelerinin sürekli göz önünde bulundurularak bunların nasıl uygulamaya

geçirildiği, hizmet alanları açısından nasıl korunduğu ve geliştirilmesi gerektiğinin öğrenilmesidir.

Alan uygulamasına ilişkin dersler kapsamında öğrenciler; bir sosyal hizmet sunumu gerçekleştiren kurum ortamında müracaatçı grubuyla karşı karşıya kalmanın ötesinde ilgili sorun alanını tanıma, sunulan hizmetleri, kurumdaki işleyişi ve kurum kültürünü öğrenme olanağı bulurlar. Ayrıca kurum ortamında; kendini tanıma ve ifade etme, iletişim kurma, mesleki sorumluluk üstlenme, gözlem yapma, değerlendirme, uygun müdahale stratejilerini geliştirme, planlayabilme, uygulayabilme, kayıt altına alma becerilerini geliştirirler.

7.5. Öğrencinin Gelişimsel Değişim Süreci

Sosyal hizmet eğitimi, öğrenim gören öğrencilerin müracaatçı sistemlerine (birey, aile, grup, toplum) yönelik mesleki müdahalelerde yeterli profesyoneller olmasını hedefleyen dört yıllık lisans programıyla yürütülen bir eğitim-öğretim sürecidir. Bu süreçte öğrencilerin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerini kazanmalarının yanında;

1. *Kişisel gelişim* (bireysel kişilik özelliklerini tanıma ve güçlendirme, olgunlaşma, dili etkin kullanabilme, bireysel tutum ve davranışlarını kontrol edebilme, zor koşullarda çalışabilme gücü kazanma, baş etme becerilerini geliştirme, hobileriyle uğraşma vb.),

2. *Mesleki (profesyonel) gelişim* (sosyal hizmet uzmanı kimliği kazanma, iletişim becerilerini etkin kullanabilme, terminolojiye hakimiyet, zaman yönetimi, ekip çalışmasına katılım, mesleki etiğe uygun davranma, önyargılarla baş edebilme, zor müracaatçılarla çalışabilmeye yetkinlik, tehlikeli koşullarda kendini koruyabilme-bireysel güvenlik, mesleki etkinliklere katılım, mesleki yayınlardan yararlanma, mesleki örgütlere katılım vb.) ve

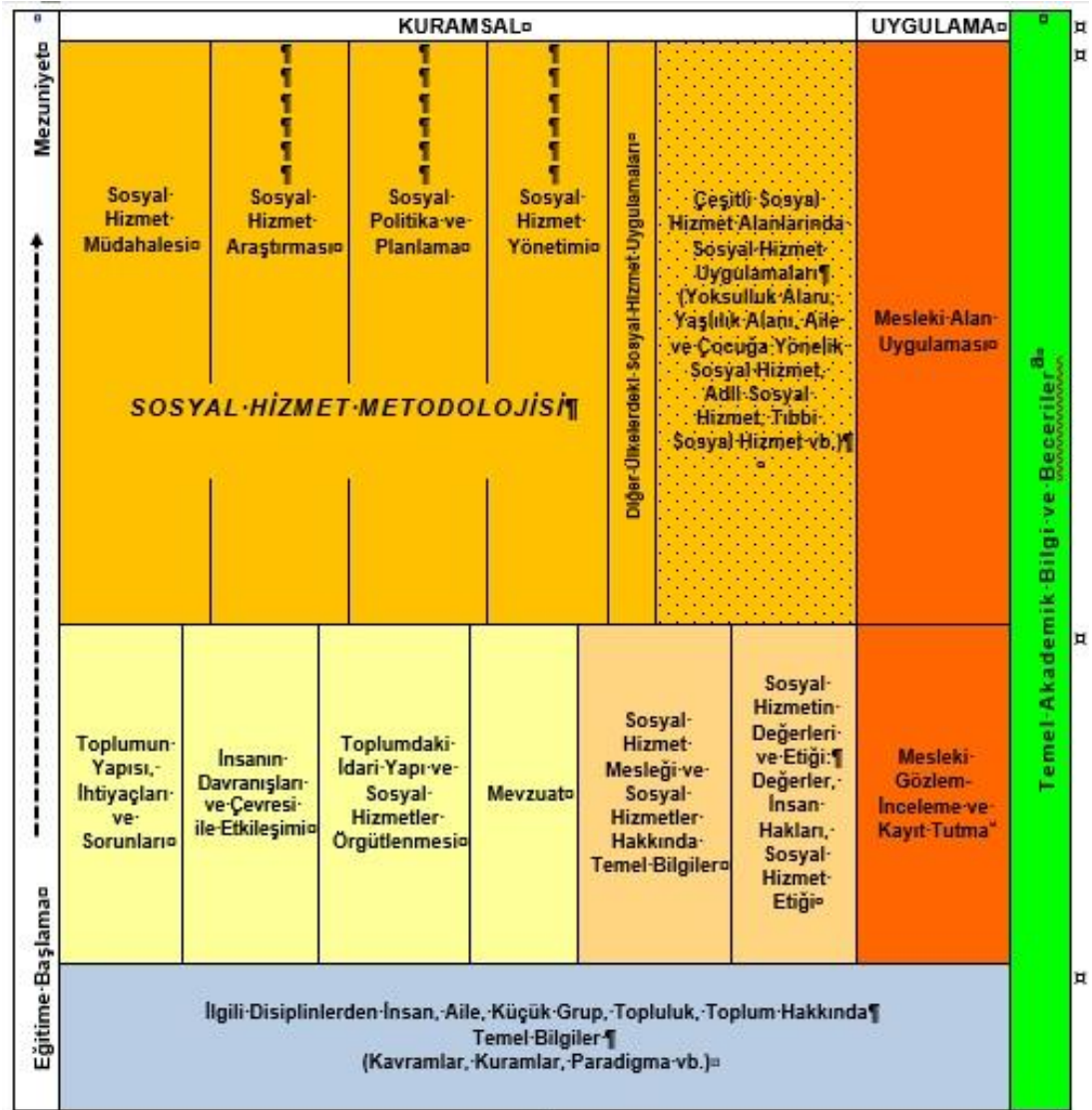
3. *Entelektüel gelişim* (eleştirel bakış açısı kazanma, rasyonel yaklaşım geliştirme, ülke ve dünyada sosyal-ekonomik-siyasal değişimleri izleme, insana ve insan topluluklarına önyargısız yaklaşım vb.) sağlayabilmeleri de önemsenmektedir. Kuşkusuz öğrencilerin gelişimsel değişim sürecinden geçmesindeki amaç; öğrencilerin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerine ilişkin farkındalık ve yetkinliklerini mesleki yaşamlarına kararlılıkla ve özgüvenle aktarabilmelerini sağlamaktır.

Sosyal hizmet eğitim sürecinde öğrencilerin sosyal ve mesleki açıdan gelişimi 9. Bölümde değinildiği üzere bilişsel (zihinsel), duyuşsal (tutum değer) ve davranışsal alanlarda kullanılan öğrenim yöntemleri ve teknikleriyle ve eğitim programı dışında öğrencilerle yapılacak sosyal etkinlikler, spor ve sanat faaliyetleri, mesleki / teknik geziler gibi faaliyetler de desteklenmektedir. Bu noktada, öğrencinin eğitim sürecinde hedeflenen düzeyde gelişme sağlanmasında izlenen eğitim programının yapısı, eğitim programı tasarlanırken kuramsal ve uygulamalı derslerin dizilimi üzerinde durulması gereken bir diğer konudur.

8. EĞİTİMİN İÇERİĞİ

Genelci sosyal hizmet lisans eğitimi için düzenlenen Şekil 2'de görsel olarak betimlenmeye çalışılan ana unsurlarıyla sosyal hizmet eğitiminin zorunlu ve temel yapısı hakkında şunlar söylenebilir:

- Sosyal hizmet eğitiminin kuramsal ve uygulama boyutları ile bir bütündür.
- Sosyal hizmet eğitiminde yer alan kuramsal ve uygulama nitelikli ana unsurlar eğitimin başlangıç aşamasından lisans mezuniyet aşamasına kadar birbirinin üzerine bina edilerek ardışık biçimde ilerler.
 - İlgili diğer disiplinlerden (örneğin sosyoloji, psikoloji, sosyal psikoloji, sosyal psikoloji, ekonomi, hukuk, biyoloji, genetik, ekoloji gibi) alınan bilgiler mesleki eğitim ve öğretimi için altyapı oluşturur. Mesleki uygulamaya dayanak oluşturan mevzuat bilgisi de sürece eklenir.
 - Sosyal hizmetin temel bilgi ve becerileri bu altyapı üzerine inşa edilir.
 - Bir sonraki adımda sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmet alanları hakkındaki bilgiler ile insan haklarını da kapsayan mesleğin değerleri ve etiği öğrenciye kazandırılır. Böylece sosyal hizmet metodolojisine ulaşılır.
 - Sosyal hizmet metodolojisi kullanılarak çeşitli sosyal hizmet alanlarında gerçekleştirilen mesleki uygulamaların neler olduğu ve nasıl yapıldıkları, ayrıca diğer ülkelerdeki sosyal hizmet uygulamaları hakkında bilgilere yer verilir.
 - İlerleyen süreçte öğrencinin sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerlerini eğitim sürecinde yaparak öğrenmesi, pekiştirmesi ve içselleştirmesine yönelik, mesleki kuramsal konularla eş zamanlı olarak, basitten karmaşığa ve tek boyutludan çok boyutluya uzanan özellikte alan uygulamaları; kuramsal konuları tümler biçimde düzenlenir.

Şekil 3. Sosyal Hizmet Lisans Eğitim ve Öğretiminde Bilgi, Beceri, Değerlerle İlgili Ana Konular ve Mesleki Alan Uygulaması

Hazırlayan: Erden Ünlü (2007'de Ankara'da Nobel Yayın Dağıtım tarafından yayımlanan **Sosyal Hizmet Eğitiminde Küresel Standartlar ve Türkiye için Öneriler** adlı kitabının ikinci baskısı için hazırladığı ir şekildir).

• Şekil 3'te de görüleceği üzere genel üniversite eğitim-öğretiminin gerektirdiği temel akademik bilgi ve becerilerin (örneğin bilgi merkezlerini kullanma, literatürü tarama, literatürü eleştirel biçimde inceleme-değerlendirme, rapor yazma, kaynak gösterme vb.) öğretim sürecindeki sürekliliği esastır.

Sosyal hizmet lisans eğitimi veren kurumlar, eğitim programlarını yukarıda Şekil 3 kanalıyla anlatılan süreci göz önünde bulundurarak SHÇEP 2019'in ana bileşenlerini ve aşağıda yer alan temel ve uygulamalı bilimler ile sosyal hizmet derslerine ilişkin konular, içerik ve hedefler/öğrenme kazanımlarını dikkate alarak benimsedikleri eğitim modeli/yaklaşımlarına göre geliştirmelidir.

8.1. Temel ve Uygulamalı Bilimlere İlişkin Konular, İçerik ve Öğrenme Kazanımları

Aşağıda temel ve uygulamalı bilimlerine ilişkin örnek olarak konular ve içerik ve öğrenme kazanımları yer almaktadır:

KONU	İÇERİK	ÖĞRENME KAZANIMLARI
İnsan davranışı ve sosyal çevre	Duygu, heyecan, dürtü, güdülenme, öğrenme ve öğrenme ilkeleri, duyum ve algı, kaygı, kişilik ve kişilik kuramları, insanın biyo-psiko-sosyal gelişim evreleri, İrk, etnik, kültürel ve sosyoekonomik farklılıklar; cinsiyet, yaş ve cinsel oryantasyon, sosyal çevrede güçler ve stres faktörleri, sosyal ilişkiler ağı, insani hizmetler sistemi, bürokrasi, toplumsal kaynaklar	- Gelişim psikolojisinde geçerli olan kuramsal yaklaşımları yorumlar. - Kişilik gelişimi ile ilgili insan ilişkilerini açıklar. - Büyüme ve gelişmeyi yaş dönemlerine göre değerlendirebilir ve izleyebilir. - Büyüme ve gelişmede normalden sapmaları fark edebilir - İnsan davranış özelliklerini değerlendirir ve İnsan davranış özelliklerine uygun yaklaşım sergiler. - Toplumsal olarak bedene atfedilen değerlerin ve bedene dair algıların farkına varır. - Fizik ve sosyal çevrenin bireyin gelişimindeki rolünü açıklar. - Güvenli çevrenin sürdürülmesine katkıda bulunabilir.
Toplumsal yapı ve toplumsal değişim	Toplumsal yapı, toplumsal tabakalaşma ve toplumsal hareketlilik, sosyalleşme, sosyal eşitsizlikler; sosyal kontrol biçimleri, toplumsal değişim, toplumsal değişim tipleri ve kuramları, toplumsal kurumlar ve semboller, toplumsal rol ve statü, küreselleşme	- Sosyal değişim, sosyal hareketlilik gibi temel değişimlerin birey, grup, aile ve toplumun yapısına etkilerini açıklar. - Toplumsal değişim kuramlarını bilir. - Toplumsal yapıyı etkileyen faktörleri açıklar. - Toplumsal kurumları bilir ve bunların toplumsal değişim ile ilişkisini açıklar. - Küreselleşmenin toplumsal yapı ve değişimle ilişkisini açıklar. - Sosyal ilişkiler, sosyal tabakalaşma, sosyal değişimi tanımlar ve karşılaştırır.
Kültür, kültürel yeterlilik ve çok kültürcülük	Kültür kavramı, kültürün temel bileşenleri, kültürel görellik, kültürel süreçler, kültürel farklılık, kültürel yeterlilik, çok kültürcü sosyal hizmet	- Kültür ve ilgili kavramlarını açıklar. - Kültürel farklılıkları bilir. - Kültürün bireyle, bireysel tutum ve davranışları üzerinde etkisini kavrar. - Kültürün toplumsal yapı değişim ile ilişkisini açıklar. - Kültürel değişimlerin bireyin, ailenin, grupların ve toplumun üzerindeki etkisini ve ilişkisini açıklar. - Kültürel yeterliliğe sahip bir sosyal hizmet

		uzmanı olmanın önemini kavrar. - Farklı kültürlerdeki sosyal hizmet uygulamaları hakkında bilgi sahibi olur.
Ekonomi	Arz ve talep modeli, tüketici davranışları, mülkiyet-üretim ve paylaşım ilişkileri, rekabet, tekel, devlet müdahalesi, iş döngüsü, maliye politikaları, para politikaları, gayri safi milli hasıla, ekonomik büyüme	- Makro ve mikro ekonomi ilgili temel kavramları açıklar. - Mülkiyet- üretim ilişkilerini açıklar. - Para politikalarını bilir. - Arz-talep ilişkilerini açıklar. - Ekonomik kalkınma, GSMH, enflasyon, işsizlik, devalüasyonu açıklar. - Bütçe planı yapmayı öğrenir.
Siyaset	Devlet, siyasal iktidar, otorite türleri, siyasal meşruiyet kavramı, çoğulcu ve tekilci siyasal sistemler, siyasal partiler, baskı grupları, kamuoyu ve propaganda, siyasal katılma	- Siyasal sistemleri bilir. - Siyasal partileri, baskı grupları, propaganda, siyasal katılım gibi kavramları bilir. - Siyasal iktidar ile otorite arasındaki ilişkiyi ve siyasal iktidarın meşruiyet kaynaklarını açıklayabilir. - Siyasetin toplumsal yapı ile ilişkisini açıklar. - Siyasal katılım koşullarını açıklar.
Hukuk	Hukuk - adalet ve hak kavramı, insan hakları, yazılı hukuk metinleri (anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge vb.), hukukun dalları, kamu hukuku - özel hukuk ayrımı, aile hukuku, Türkiye'de yargı sistemi	- Hukukun temel kavramlarını bilir. - Hukukun kaynaklarını ve türlerini bilir. - Hak kavramı, türleri, edinilmesi ve yitirilmesi konularını açıklar - Türk yargı sistemini ve işleyişini bilir. - Müracaatçıların lehine olabilecek yasal düzenlemeleri bilir. - Hukuk ve diğer sosyal düzen kuralları arasındaki ilişkiyi ve hiyerarşiyi anlar.
Sosyal politika	Sosyal politika olgusu ve onu hazırlayan koşullar, sosyal devlet olgusu, sosyal politika geliştirme; sosyal politika analizi, etki değerlendirmesi, sosyal risk yönetimi, planlama türleri, planlama yaklaşımları, Türkiye'de sosyal sosyal politika oluşumu – özellikleri ve sınırları, Türkiye'de sosyal sorunlar ve sosyal politika uygulamaları	- Sosyal politika ve planlama konularını ve ilgili kavramları kavrar, - Sosyal politika uygulamalarını analiz ve formüle eder. - Ülkedeki sorun ihtiyaç ve kaynaklar doğrultusunda sosyal politika üretmenin gerekliliğini anlar. - Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal politika yapma ve süreçlere ilişkin rol ve sorumluluklarını kavrar. - Sosyal politika geliştirme, planlama ve analiz süreçlerinde görev alır.
Sosyal güvenlik	Sosyal güvenlik kavramı, sosyal	- Sosyal güvenlik ve ilgili kavramları açıklar.

	güvenliğin yöntemleri ve finansmanları, Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi, sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortasına ilişkin düzenlemeler	- Sosyal güvenlik sistemlerini bilir. - Sosyal güvenlik ile ilgili temel yasal düzenlemeleri bilir. - Sosyal güvenlik sistemlerinin sosyal sorunların çözümündeki rollerini açıklar.
Yönetim ve yönetim süreçleri	Örgüt kavramı, sosyal hizmet örgütleri, yönetim kavramı, yönetim ilkeleri, yönetim süreçleri, kamu yönetim sistemi, örgütte çatışma ve değişim, bütçeleme	- Yönetim süreçlerini bilir. - Yönetim ilkelerini açıklar. - Türk kamu yönetim sistemini bilir. - Örgütsel bağlılık, örgütsel davranış ve örgütsel yapıdaki değişimleri açıklar. - Sosyal hizmet kurumlarını yönetme bilgisine sahip olur.
Toplumsal cinsiyet	Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili farklı yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet ayrımcılığı	- Toplumsal cinsiyet ve ilişkili kavramları bilir. - Toplumsal cinsiyet yaklaşımlarını analiz eder. - Sosyal hizmet uygulamalarında toplumsal cinsiyet duyarlılığını kavrar. - Toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığı anlama vb. konulara yönelik eleştirel bir yaklaşım geliştirir. - Toplumsal cinsiyetin kültürel yapı ile ilişkisini analiz eder. - Cinsiyet ayrımcılığı ile mücadelede aktif rol alır.
Grup yapısı ve grup dinamikleri	Grup kavramı, tanımı ve özellikleri, grup yapısı niteliği ve fonksiyonları, grup hedefleri, grup normları, grup tipleri, grup lideri ve üyeleri, grup dinamiği kavramı, grubun birey üzerindeki etkileri, grup süreci ve etkileşimi, grup bağlılığı ve grup kaynaşması, grup kültürü	- Grup, grup türleri, grup dinamiklerini bilir. - Genelci sosyal hizmet uygulaması çerçevesinde aile ve gruplarla çalışma sürecine ilişkin bilgi ve beceri kazanır. - Gruplarla sosyal hizmette yardım ilişkisi kurma, yardım sürecine grup üyelerini dahil etme ve destekleyici bir yaklaşımla sürdürme bilgi ve becerilerini öğrenir. - Gruplarla sosyal hizmet müdahalesi yoluyla bireylerin sorunlarını çözmek ve gereksinimlerini karşılamak için planlama, uygulama, değerlendirme bilgisini edinir. - Bir grup çalışmasında planlı değişim sürecini uygulamaya geçirir. - Grup çalışmalarına katılan üyelerde nasıl değişim sağlanacağını öğrenir.
Davranış	Normallik ve normaldışılık	- Normal ve normaldışı kavramlarını bilir.

bozuklukları	kavramı, normal dışı davranışlarla ilgili yaklaşımlar, ego savunma mekanizmaları, egonun uyum işlevleri, ruhsal bozukluklarının sınıflandırılması, örnekleriyle ruhsal bozukluklar: şizofreni, hezeyanlı (paranoid) bozukluklar, afektif bozukluklar, anksiyete bozuklukları, somatoform bozukluklar, disosiyatif bozukluklar, kişilik bozuklukları vb., ruhsal bozukluklara yönelik sosyal hizmet müdahalesinin yapılandırılması	- Ego savunma mekanizmalarını ve bunların bireyin davranışlarına etkisini bilir. - Davranış bozuklukları ile ilgili temel kuramları ve yaklaşımları bilir. - Ruhsal bozuklukların nasıl sınıflandırdığını bilir. - Ruh sağlığı sorunları olan müracaatçı sistemi ile nasıl çalışacağını bilir. - Ruh sağlığının korunması, tedavisi ve rehabilitasyonunda sosyal hizmet uzmanının rollerini bilir. - Ruh sağlığı tedavi ekibinin bir üyesi olacağını bilir ve ekip içinde sosyal hizmet odağında çalışmalar yürütür.
Sözlü ve sözsüz iletişim	İletişim kanalları, iletişim süreçleri, etkili iletişim kuralları, iletişime etki eden faktörler, iletişimsizlik ve iletişim engelleri, iletişimde etkin dinleme, beden dili ve beden dilinin öğeleri, sosyal mesafe ve iletişim ilişkisi	- İletişimin temel unsurları ve temel özellikleri hakkında bilgi sahibi olur. - Farklı iletişim türlerinin insan yaşamına etkileri hakkında tartışır. - İletişimin psikolojik ve toplumsal işlevleri hakkında bir anlayış geliştirir. - İletişimi etkileyen ve yönlendiren faktörlerin farkında olur. - İletişim engellerini, iletişimde çatışma yaratan unsurları ayırt eder. - Etkili iletişim becerilerini bilir ve bunları uygular. - Beden dili ve temel bileşenlerini açıklar. - İletişim kanallarını ve bu kanalları kullanmayı öğrenir.
Kentleşme ve göç	Kentleşme ve göç ile ilgili kuram ve kavramlar, küreselleşme ve kentlerin gelişimi, kent yapısı ve kentli kimliği, kent ve kültür, Türkiye’de kentleşme, göç türleri, göç ve gecekondulaşma, göç ve işgücünün değişen nitelikleri, göç sonucu sosyal bütünleşme ve dışlanma olgusu	- Kentsel sorunlara ilişkin temel kavramları tanımlar. - Kentsel yaşama ilişkin sorunları analiz eder. - Kentsel uyum ve buna ilişkin nüfus gruplarının gereksinimlerini anlar. - Kentsel yaşam, göç, yoksulluk, aile parçalanması gibi çeşitli sosyal sorunları kavrar. - Kentsel dönüşümleri analiz eder. - Kentleşmenin neden olduğu toplumsal

		değişimleri analiz eder. - Göç kavramını tanımlar türlerini bilir. - Göç ile gecekondulaşma, işsizlik ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkileri kavrar. - Göç sonucu sosyal ve ekonomik uyumun nasıl kurulacağını öğrenir.
Suç, sapma ve toplumsal kontrol	Sosyal düzen ve sosyal düzensizlik, sapma ve suç ilişkisi, suçlu ve anti-sosyal davranışın doğası, suç türleri, sapma ve suça ilişkin bazı temel değişkenler, sapma ve suça ilişkin teoriler, ceza kavramı, sapma ve suçla ilişkili bazı sosyal problemler, toplumsal kontrol, suçluluğa sosyal hizmet yaklaşımı	- Suç, sapma ve toplumsal kontrol kavramlarını açıklar. - Toplumsal düzeni ve sapmayı analiz eder. - Suç ve nedenlerini bilir. - Suç türlerini açıklar. - Suç ile ilgili hukuksal düzenlemeleri bilir. - Toplumsal kontrol mekanizmalarını bilir. - Toplumsal sapmanın nedenlerini ve türlerini bilir. - Sapma davranışlarını açıklar. - Suç teorilerini bilir. - Suç, sapma ve toplumsal kontrol konularında sosyal hizmet uygulamalarını bilir.
Sağlık	Sağlık-hastalık kavramı, sağlık ve hastalık ilişkisi, ruh sağlığı ve beden sağlığı, sağlık ve çevre ilişkisi sağlığı, sağlığın psiko-sosyal bağlamı, sağlık sağlığın korunması - geliştirilmesi ve sürdürülmesi	- Sağlık ve hastalıklar ile ilgili temel kavramları açıklar. - Sağlık ve hastalık ilişkisini analiz eder. - Sağlığa biyolojik yaklaşım ve sosyal yaklaşımı tanıy ve aralarındaki farkı bilir. - Sağlığın korunması ve geliştirilmesinde aktif rol alır. - Sağlığın psiko-sosyal bağlamını bilir, çevre ve sağlık ilişkisini açıklar. - Sağlığı etkileyen çevresel, kalıtsal, davranışsal faktörleri ve aralarındaki ilişkileri açıklar. - Ruhsal ve bedensel hastalıklara yönelik sosyal hizmet müdahalesini planlar ve uygular.
Kriz ve krize müdahale	Kriz ve intihar kavramı, kriz türleri: durumsal, gelişimsel ve travmatik krizler, krize müdahalenin ilkeleri, acil servislerde krize müdahale odası ve uygulamaları, kriz	- Kriz ve intihar kavramını tanımlar. - Krizleri sınıflandırır. - Kriz durumlarının nedenlerini tanıy. - Krize müdahale ilkelerini bilir. - Kriz durumlarının yarattığı psiko-sosyal etkileri bilir.

	durumuna bir tepki olarak intihar davranışı	- Krize müdahale aşamalarını ve herbir aşamada neler yapılacağını bilir.
Bilimsel Araştırma yöntem ve teknikleri	Bilim ve araştırma ile ilgili temel kavramlar, araştırma süreci ve çeşitleri, veri toplama yöntemleri, ölçüm işlemleri ve ölçekler, örnekleme yöntemleri, veri toplama araç ve gereçlerinin geliştirilmesi (anket, görüşme, gözlem), geçerlilik ve güvenilirlik, araştırmalarda etik kurallar ve hata kaynakları, verilerin analize hazırlanması, araştırma raporu, ve makale yazma ilkeleri.	- Bilim ve bilimsel yöntemin işlevleri ve temel niteliklerini tanımlar. - Bilimsel araştırma sürecini, araştırma konularının seçiminde dikkate alınması gereken ölçütleri tanıtır. - Bir konuyu araştırılabilir hale getirmenin yollarını, hata kaynaklarını, ölçüm ve ölçek türleri ile geçerlik ve güvenilirlik konularını ayırt eder. - Araştırma yöntemlerini açıklar ve uygular. - Bilimsel araştırma ile etik arasındaki ilişkiyi açıklar. - Sosyal hizmet alanındaki araştırmaları takip eder ve uygulamaları ile ilişkilendirir. - Araştırma raporu hazırlar.
Teknoloji ve bilişim	Bilgisayar donanımları, yazılımlar, ağlar, güvenlik ve gizlilik konuları, bilgisayarı kullanma ve dosya yönetimi - işletim sistemleri, dosya yönetimi, uygulamalar, yazıcı yönetimi	- Teknoloji ve bilişim sistemleri hakkında bilgi sahibi olur - Temel Bilgisayar işletim sistemlerini bilir ve etkin kullanır. - Mesleki uygulamalarda ihtiyaç duyduğu teknolojik araçları kullanır. - Sosyal medya hesaplarını bilir ve kullanır.
Proje tasarımı ve yönetimi	Proje yönetimine giriş, proje seçimi, proje organizasyonu, proje planlama, proje bütçeleme ve maliyet tahminleri, proje programlama, proje yönetiminde kullanılan teknikler, kaynakların tahsisi, projeyi değerlendirme ve sona erdirmeye, projeyi izleme ve kontrol etme	- Proje geliştirme aşamalarını tanımlar ve açıklar. - Proje kapsamını, bütçeyi ve zaman planlanmasını etkili bir şekilde tasarlar. - Proje Yönetiminin aşamalarını etkili bir şekilde uygular. - Proje Yönetimi ile ilgili yapılmış güncel çalışmalarla ilgili tartışır. - Proje yönetimi ile ilgili yazılımları etkin bir şekilde kullanır. - Sosyal hizmet alanında ile ilgili projeler geliştirir ve yönetir.
Girişimcilik	Girişimcinin özellikleri, girişimcilikte motivasyon, girişimcilikte yaratıcılık veya yenilikçilik, girişimcilikte iş fikirleri; girişimcilik öyküleri,	- Girişimcilik konusunun temel kavramlarını açıklar. - Küçük işletmeleri ve ekonomideki rollerini kavrar. - Girişimcilik özelliklerinden hareketle kendi

	İşletme kuruluş süreci, başarılı girişimci örnekleri, kamu, özel ve üçüncü sektörde sosyal girişimcilik	girişimcilik özelliklerini sorgular. - Girişimciliğin ekonomideki önemini kavrar. - Başarılı girişimcilik öykülerindeki girişimcilik özelliklerini değerlendirerek kendi girişimcilik özelliklerini geliştirir. - Girişimcilikteki engelleri ve teşvikleri öğrenerek uygun sektörle ilgili fırsatları karşılaştırır. - Başarılı girişimcilik örneklerinden hareketle kariyer planını bir girişimci olarak yapılandırır. - Türkiye’de girişimci olma şekillerini bilir. - Girişimci olmak isteyenlerin yaralanabilecekleri teşvikleri bilir.

8.2. Sosyal Hizmet Derslerine İlişkin Konular, İçerik ve Öğrenme Kazanımları

KONU	İÇERİK	ÖĞRENME KAZANIMLARI
Sosyal hizmette kuramlar	✓ Psikanalitik kuram ✓ Öğrenme kuramı ✓ Çatışma kuramı ✓ Bilişsel davranışçı kuram ✓ Genel sistemler kuramı ✓ Feminist kuram ✓ Sosyal yapılandırmacı kuram ✓ Sembolik etkileşimci kuram ✓ Fenomenolojik kuram ✓ Ekolojik kuram ✓ Güçler ve güçlendirme kuramı ✓ Problem çözme kuramı ✓ Hümanist (insancıl) kuram ✓ Birey (danışan) merkezli kuram ✓ Krize müdahale kuramı ✓ Görev odaklı kuram ✓ Çözüm odaklı kuram ✓ Bağlanma kuramı	- Sosyal hizmet müdahalesinde planlı değişim sürecinin aşamalarında yararlanılan kuramları bilir. - Bu kuramların insan davranışı ile biyo-psio-sosyal gelişimi ilişkisini açıklar. - Bu modellerin toplumsal yapı ve değişim ile ilişkisini açıklar. - Bu kuram ve yaklaşımları hangi vakalarda ve nasıl kullanacağını bilir.
Sosyal hizmet müdahalesi	Mesleki ilişki, sosyal hizmet müdahalesinin aktörleri: Müracaatçı sistemi – sosyal	- Mesleki ilişkinin ne olduğunu ve temel özelliklerini açıklar. - Sosyal hizmette müracaatçı sistemini tanır.

	hizmet uzmanı ve çevre, kuram - uygulama ilişkisi, planlı değişme süreci (genelci sosyal hizmet müdahalesi), süpervizyon, konsültasyon, havale, ekip çalışması, müdahaleyi kayıt altına alma	- Planlı değişim sürecini aşamalarıyla bilir. - Planlı değişim sürecinde etkili olan aktörleri (müracaatçı sistemi – sosyal hizmet uzmanı ve çevre) tanır. - Süpervizyonun fonksiyonunu bilir ve uygular. - Müracaatçılar için gereksinim duyulan toplumsal kaynakların nasıl aktif hale getirileceğini bilir. - Müracaatçılarla toplumsal kaynakların nasıl biraraya getirileceğini bilir. - Konsültasyon ve havale sistemini etkin kullanır. - Kuram ile uygulama arasındaki ilişkiyi bilir. - Kayıt tutmayı ve önemini bilir.
Sosyal hizmet müdahale yöntemleri	Aile ve birey odaklı sosyal hizmet, grup odaklı sosyal hizmet, toplum odaklı sosyal hizmet, toplum kalkınması, toplum organizasyonu, vaka yönetimi	- Sosyal hizmette müdahale düzeylerini bilir. - Farklı ortamlarda birey, aile, grup ve toplumun sosyal hizmet gereksinimlerini belirleyebilir. - Birey ve aile, odaklı sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur. - Grup odaklı sosyal hizmet, sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur. - Toplum odaklı sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur. - Vaka yönetimini sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur.
Sosyal Hizmette Görüşme	Görüşme türleri, sosyal hizmet görüşmelerinin ayırt edici özellikleri, görüşmede temel tutumlar, görüşmeye hazırlık, görüşmenin aşamaları, görüşme teknikleri, görüşmeyi kayıt altına alma	- Sosyal hizmette görüşmenin temel özelliklerini açıklar. - Sosyal hizmet görüşmesinin türlerini bilir - Görüşme ilke ve teknikleri bilir. - Görüşme ilke ve teknikleri uygular. - Görüşme sürecini açıklar, her bir aşamada yapılacakları bilir. - Görüşme sonuçlarını değerlendirir.
Kayıt tutma ve rapor yazma	Sosyal hizmet uygulamalarında kayıt tutmanın amacı ve önemi, kayıt türleri, kayıt tutmada yasal ve etik konular, bir kayıt türü olarak rapor ve rapor türleri, yazma becerileri ve	- Sosyal inceleme, değerlendirme ve rapor hazırlama bilgi ve becerisini kazanır. - Rapor türlerini öğrenir. - Resmi yazışmaları öğrenir. - Tek başına kayıt tutmayı öğrenir. - Tek başına rapor yazmayı öğrenir.

	raporlaştırma, rapor yazarken dikkat edilmesi gereken noktalar, dosyalama	- Kayıt tutma ile ilgili mesleki etik kuralları bilir. - Sosyal hizmet kayıtlarının hukuki sonuçlarını açıklar
Sosyal hizmet etiği ve değerleri	Değer kavramı, kişisel-mesleki ve toplumsal değerler, sosyal hizmetin evrensel değerleri, etik kavramı, etik açıdan karar verme, etik ikilemler, sosyal hizmetin etik standartları	- Etik ve meslek etiği kavramlarını açıklar. - Sosyal hizmet uygulamalarında etik ilkeler ve yükümlülükler hakkında bilgi sahibi olur. - Etik ikilemleri anlar ve çözüm yaklaşımlarını bilir. - Etik standartları uygulamalarına uyarlar. - Değer kavramını açıklar ve değer –etik ilişkisini bilir. - Profesyonel değerlere uygun davranış gösterir.
Sosyal refah politikası	Sosyal ihtiyaç, refah, sosyal devlet, insani hizmetler gibi temel kavramların analizi; sosyal politika ve sosyal planlamanın tanımı, sosyal hizmet - sosyal politika - sosyal planlama ve sosyal refah arasındaki kavramsal ilişki, sosyal politika değerleri, sosyal politikanın belirleyicileri, sosyal politikanın araçları, sosyal politikayı biçimlendiren temel düşünce akımları, sosyal politikanın belirgin alanları, sosyal hizmetlerin örgütlenmesi ve hizmet sunum sistemi	- Sosyal refah kavramını açıklar. - Sosyal devlet ve özelliklerini bilir. - Sosyal refah politikalarını açıklar. - Sosyal politika araçlarını bilir. - Sosyal refah hizmetlerini sınıflandırır. - Sosyal güvenlik sistemlerini bilir. - Türkiye’de ve Dünya’da sosyal refah sistemlerinin gelişimini açıklar. - Sosyal hizmet ve sosyal refah ilişkisini açıklar. - Sosyal refah yaklaşımlarını açıklar. - Sosyal refah politikalarının planlanması aşamalarını bilir.
Sosyal hizmet mevzuatı	Hukuk ve hukuka ilişkin temel kavramlar, sosyal hizmet uygulamalarında hukukun yeri ve önemi, sosyal mevzuat ve sosyal hizmet mevzuatı ilişkisi, hukuk devleti ve sosyal devlet ilişkisi, sosyal hizmet mevzuatı örnekleri, Türk Medeni Kanunu	- Hukuk ve hukuka ilişkin temel kavramları bilir. - Sosyal hizmet müdahalesinde hukukun yeri ve önemini bilir. - Ulusal ve uluslararası sosyal hizmet mevzuatını bilir. - Türkiye’nin hukuk sistemini bilir. - Sosyal hizmet mesleğinin uygulandığı, adalet, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik gibi temel alanlarındaki mevzuatı açıklar. - Sosyal hizmetin uygulamasında

		faydalanabileceği mevzuat kaynaklarını bilir.
Sosyal Sorunlar	Sosyal sorun kavramı, Sanayi Devrimi ve yeni sosyal sorun alanları, sosyal sorunların analizi ve çözüm yolları, sanayileşmenin- toplumsal kültürel ve siyasal yapının sosyal sorunlar üzerinde etkisi, sosyal sorunların çözümünde bir araç olarak sosyal politikalar	- Sosyal sorun tanımlarını, tanımlamadaki güçlükleri ve farklı yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olur. - Sosyal sorunlara ilişkin kuramsal açıklamaları bilir. - Sosyo-ekonomik yapı ve sosyal sorunlar ilişkisini analiz eder. - Sosyal sorunların dinamikleri, önlenmesi ve çözüm yolları hakkında farkındalık geliştirir. - Ülkemizde sosyal sorun alanlarına yönelik örgütlenme hakkında bilgi sahibi olur. - Ülkemizde sosyal sorun alanlarına yönelik hizmetleri bilir, eleştirir ve tartışır. - Sosyal sorunların çözümüne yönelik sosyal politikaların nasıl oluşturulacağını bilir.
Sosyal hizmet yönetimi	Yönetim süreci ve yönetim ilkeleri, kurum kültürü, yönetici ve yöneticide aranan özellikler, sosyal hizmet örgütlerinin temel özellikleri ve türleri, etkili bir sosyal hizmet yönetimi ve yöneticisi için gerekli bilgi ve beceriler	- Örgüt ve yönetim kavram ve kuramlarını anlar. - İnsani örgüt, sivil toplum örgütü, kamu örgütü arasındaki ayrımı kavrar. İnsani hizmet örgütlerinin çalışma esas ve usullerini öğrenir. - Sosyal hizmet örgütlerinin temel özellikleri ve tiplerini kavrar. - Sosyal hizmet örgütlerinde yönetim ilkeleri ve boyutlarını açıklar. - Örgütte çatışma ve değişimi anlar. - Çağdaş yönetim kavramlarının sosyal hizmet yönetimine uyarlanmasını sağlar.
Risk ve baskı altında yaşayan dezavantajlı gruplar	Toplumsal koruma ve hizmete gereksinim duyan sosyal gruplar, toplumda dezavantajlılığı doğuran faktörler, ön yargı – ayrımcılık ve baskının kaynakları, baskı karşıtı uygulamanın teorik temelleri, baskı karşıtı sosyal hizmet müdahalesi	- Dezavantajlı grupları özellikleriyle bilir. - Dezavantajlı grupların karşılaştıkları sorunları ve güçlükleri açıklar. - Dezavantajlılığın oluşum nedenleri açıklar. - Ayrımcılık, ötekileştirme, önyargının temellerini açıklar. - Ayrımcılık ve baskı kaynaklarına karşı nasıl mücadele edileceğini bilir. - Risk ve baskı altında olan grupların savunuculuğunu yapar.
İnsan hakları	İnsan hakları kavramının tarihsel gelişimi ve	- Hah temelli yaklaşımı tanımlar. - İnsan hakları kavramını tanımlar

	sınıflandırılması, insan hakları, devlet ve sivil toplum, temel insan hakları sözleşmelerinin irdelenmesi, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, sosyal hizmet meslek ve disiplininin insan hakları temeli	- İnsan haklarının tarihsel gelişimini açıklar. - İnsan haklarını sınıflandırır. - İnsan hakları ihlallerini bilir. - Dezavantajlı ve risk altındaki grupları tanıır ve bunların hak savunuculuğu yapar. - Sosyal hizmet ve insan hakları ilişkisini ifade eder. - İnsan hakları ihlalleriyle mücadelede sosyal hizmetin rolünü bilir. - Temel insan hakları düzenlemelerini bilir.
Sosyal adalet ve sosyal eşitsizlikler	Sosyal adalet, eşitlik ve eşitsizlik kavramları, faydacı, liberter ve eşitlikçi sosyal adalet düşünceleri, John Rawls'ın dağıtımcı adalet düşüncesi, sosyal eşitsizliklerin kaynakları, sonuç eşitliği ve fırsat eşitliği kavramları, eşitlikçi kuramlar, hak temelli uygulama	- Sosyal adalet, eşitlik ve eşitsizlik kavramlarını açıklar. - Toplumsal eşitsizlik kaynaklarını bilir. - Toplumsal eşitsizliklerle mücadele eder. - Sosyal adaletin gereklilikleri için mücadele etmeyi bilir. - Hak savunuculuğu yapar. - Fırsat eşitliği bilir ve savunur. - Hak temelli yaklaşımı bilir.
Sosyal dışlanma, sosyal içerme ve ayrımcılık	Sosyal dışlanma, sosyal içerme, baskı, ayrımcılık ve kimlik kavramları, sosyal dışlanmanın nedenleri, dışlanma riski yüksek gruplar, sosyal dışlanma türleri, ortak yaşam kültürüne ve sosyal bütünleşme, sosyal bütünleşme politikaları, ayrımcılık türleri, sosyal yaşamda ve çalışma hayatında ayrımcılık	- Sosyal dışlanma, sosyal içerme, baskı, ayrımcılık kavramlarını açıklar. - Sosyal dışlanmanın nedenlerini açıklar. - Sosyal dışlanma türlerini açıklar. - Sosyal içermenin nasıl sağlanacağını bilir. - Ayrımcılık türlerini açıklar. - Sosyal ve çalışma hayatında ayrımcılıkla mücadele etmeyi öğrenir. - Sosyal dışlanma ve ayrımcılıkla mücadelede sosyal hizmetin rol ve görevlerini yerine getirir.
Çocuk ve aile	Çocuk istismarı ve ihmali, risk altındaki çocuklar; evden kaçma ve terk davranışı, çocuk hakları, Türkiye'de çocuk koruma ve bakım sistemi, aile ortamında bakım seçenekleri, kurum ortamında bakım seçenekleri, aile kavramı ve ailenin yapısındaki değişimler, eş seçimi ve evlenme, aile tipleri, ailenin rolleri ve fonksiyonları,	- Çocuk ihmal ve istismarını açıklar. - İhmal ve istismar nedenleri ve türlerini bilir. - Çocuk koruma sistemlerini bilir. - Çocuk haklarını açıklar. - Çocuk ve ailenin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeleri bilir. - Çocuk ve aileye karşı şiddeti önlemede aktif rol alır. - Velayet, vesayet, evlenme, nişan, boşanma konularını açıklar. - Aile, aile tipleri, tarihsel süreçteki gelişimini

	aile içi iletişim, ailede gelişme – parçalanma ve dağılma, aile hukuku, ailelere sunulan hizmetler	açıklar. - Ailenin gereksinimlerini ve sorunlarını yerinde inceler ve değerlendirir. - Çocuk ve aile ilişkisini açıklar. - Çocuk ve ailelere sunulan sosyal refah hizmetlerini hizmetleri bilir.
Engellilik	Temel kavramlar: Özürlü – sakat – engelli – yetersizlik – rehabilitasyon - özel eğitim, kuramsal yaklaşımlar: Tıbbi model - uzmanlık modeli - sosyal model - insan hakları yaklaşımı, engelli ortaya çıkmasına neden olan etmenler, engellilik türleri, Gereksinimler ve sorunlar temelinde Engelli Hakları (ulusal ve uluslararası mevzuat), engellilere hizmet veren kurum ve kuruluşlar, engelliliğin birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri, engelliliğin birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri, engelliler ve sosyal hizmet uygulamaları	- Engellilik ile ilgili temel kavramları açıklar. - Engelliği açıklayan modelleri öğrenir - Engellilik nedenleri bilir. - Engellilik türlerini açıklar. - Engelli haklarını açıklar. - Engellilere yönelik istismar, ihmal ve ayrımcılıkla mücadelede savunuculuk rolünü gerçekleştirir. - Engellilere yönelik uluslararası ve ulusal mevzuatı bilir. - Engelliğin psikolojisini bilir. - Engelliğin etkilerini açıklar. - Engellilere yönelik sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirir. - Engellilere yönelik hizmet sunan kuruluşları bilir. - Engellilere yönelik eğitim veren kuruluşları bilir.
Bağımlılık	Bağımlılık kavramı, bağımlılık kriterleri, bağımlılık türleri, bağımlı kişinin özellikleri, fiziksel ve ruhsal bağımlılık, bağımlılığın psikososyal sonuçları, bağımlılıkta önleme- tedavi ve rehabilitasyon	- Bağımlılık ve ilgili kavramları açıklar. - Bağımlılık türlerini bilir. - Bağımlılık nedenlerini açıklar. - Bağımlı bireylerin davranışsal özelliklerini bilir. - Bağımlılığı olan bireye ve ailesine yönelik sosyal hizmet müdahalesini planlayabilme ve uygulayabilme - Bağımlılık açısından riskli grupları erken tanılayabilme - Bağımlılık açısından riskli gruplara gerekli yönlendirmeleri yapabilme
Yaşlılık	Yaşlılık, yaşlılık dönemi psiko-sosyal gelişimsel özellikleri, yaşlılıkta psiko sosyal ve ekonomik gereksinimler ve sorunlar, yaşlılarda mental	- Yaşlılık ve özelliklerini bilir. - Yaşlılıkta psiko-sosyal, ekonomik sorun ve gereksinimleri açıklar. - Yaşlılarda mental sorunları bilir. - Yaşlı ihmal ve istismarı ile mücadele eder.

	bozukluklar (depresif, bilişsel bozukluklar, fobiler), yaşlı istismarı ve ihmali, aile içinde yaşlıların karşılaştıkları sorunlar, yaşlı ve ailesi ile çalışma, korunmaya muhtaç yaşlılar ve sosyal hizmet	- Yaşlılarla sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirir. - Yaşlılık döneminde ortaya çıkan hastalıkları bilir. - Yaşlı ve ailesi ile çalışmayı öğrenir.
Evde bakım	Evde bakım ile ilgili temel kavramlar: Bakıma muhtaçlık - bakıma muhtaçlık derecesi - bakımın sürekliliği - bakıma muhtaçlık riski, evde bakım hizmetleri (sağlık ve sosyal-destek hizmetleri), bakım sigortası, evde bakım mevzuatı, evde bakım yönetimi ve ekip üyeleri, evde hizmetlerinde sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumlulukları	- Evde bakım ve ilgili kavramları açıklar. - Evde bakım türlerini bilir. - Evde sağlık hizmetlerini ve gerekliliklerini bilir. - Evde psiko-sosyal hizmetleri ve gerekliliklerini bilir. - Evde bakım hizmeti mevzuatı bilir. - Evde bakım hizmetlerinde sosyal hizmetin rol ve görevlerini açıklar. - Evde bakım gereksinimi olan bireye evde bakım hizmeti sunan ekipte mesleki odak çerçevesinde görevler alır.
Yoksulluk ve sosyal yardım	Yoksulluk kavramı, yoksulluğun nedenleri, yoksulluk çemberi, yoksulluktan etkilenen toplumsal kesimler, yoksullukla mücadele yaklaşımı, Türkiye'de sosyal yardım programları, Türkiye'de sosyal yardım sunum sistemi, sosyal yardım sisteminde darboğazlar	- Yoksulluk konusunda bilgi sahibi olur. - Yoksulluğun nedenlerini açıklar. - Yoksulluk döngüsünü açıklar. - Yoksulluğun sonuçlarını bilir. - Yoksullukla mücadelede sosyal yardım kaynaklarını açıklar. - Sosyal yardım sistemlerini bilir. - Sosyal yardımın etkilerini analiz eder.
Göç, sığınmacılık ve Mültecilik	Göç, sığınmacı, göçmen, insan ticareti, mülteci, kavramları, bu müracaatçı gruplarının karşılaştıkları sorunlar (sosyal, duygusal, psikolojik, yasal, etik, ekonomik, çevresel, barınma, beslenme, giyim gibi), sosyal hizmet müdahalesi gibi konular incelenecektir.	- Göç, sığınma, insan ticareti ve kaçakçılığı konularında bilgi sahibi olur. - Göç, sığınma, insan ticareti ve kaçakçılığı ve mültecilik kavramlarını açıklar. - Uluslararası ve ulusal düzeydeki mevzuatı ve haklarını açıklar. - Göçmen, sığınmacı, mülteci ve insan ticareti ve kaçakçılığı mağdurlarının karşılaştıkları güçlükleri ve haklarını bilir. - Bu gruplara yönelik sosyal hizmet müdahalesini planlar ve uygular.

9. ÖĞRETİM YÖNTEM ve TEKNİKLERİ

Sosyal hizmet mesleği doğası gereği dinamik bir öğrenim sürecini gerekli kılmaktadır. Sosyal hizmet eğitiminde belirlenen amaç ve hedeflere ulaşabilmenin yanı sıra öğrencilerin gelişimleri açısından da eğitim programı süresince bilgiyi edinme, kullanma ve yorumlama becerisi öğrencilere mutlaka kazandırılmalıdır. Öğrencinin bilgi edinme kullanma ve yorumlama becerisi sadece sınıf ortamında değil, sınıf dışındaki uygulamalarda da kazandırılmaya ve pekiştirilmeye çalışılır. Teorik kazanımların pratik uygulamalara aktarılması daha öncede ifade edildiği gibi son derece önemlidir. Öğrencinin Türkiye'deki sosyal hizmetler alanındaki değişimi takip edebilmesi için ders dışında çalışmalar, araştırmalar gibi faaliyetlere yönlendirilmesi zorunludur. Eğitimde "öğrenci odaklı yaklaşım" temel yaklaşımlardan biri olarak benimsendiği için öğrencinin derslere etkin katılımını sağlayacak uygulamalara (örneğin; sunumlar, araştırmalara, makale incelemeleri, toplumsal sorumluluk projeleri, alan ve kurum incelemeleri vb.) öncelik verilmelidir.

Kuşkusuz sosyal hizmet eğitiminin başarıya ulaşması öğrenme ve öğretme modellerinin seçimine bağlıdır. Öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi öğrencilerin bilgi, beceri tutuma yönelik yeterlik kazanmalarındaki başlangıç adımdır. Sosyal hizmet programında ders içi ve ders dışı ortamlarda uygulanması öngörülen bilişsel (zihinsel), duyuşsal (tutum, değer) ve davranışsal öğretim yöntem ve teknikleri aşağıda Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Sosyal Hizmet Eğitiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Öğrenme Alanları	Yöntemler	Teknikler
Bilişsel (Zihinsel)	Anlatım yöntemi Tartışma yöntemi Örnek olay yöntemi Problem çözme yöntemi Bireysel çalışma yöntemi Proje tabanlı öğrenme yöntemi	Soru-cevap Beyin fırtınası Gözlem Kavram haritası Ödev Vaka tartışması Programlı öğretim Bilgisayar destekli öğrenme Genogram Örnek olay, senaryo
Duyuşsal (Tutum, Değer)	Anlatım yöntemi Tartışma yöntemi Örnek olay yöntemi Problem çözme yöntemi Yaratıcı çalışma yöntemi Bireysel çalışma yöntemi Proje tabanlı öğrenme yöntemi Mentörlük Simülasyon	Benzetim Oyun Rol oynama Drama Öğrenci gelişim dosyası uygulaması Gözlem Gösteri Görüşme Yansıtıcı düşünme Bilgisayar destekli öğrenme

Davranışsal	Tartışma yöntemi Vaka tartışması Örnek olay yöntemi, Gösterip yaptırma yöntemi Problem çözme yöntemi Yaratıcı çalışma yöntemi Bireysel çalışma yöntemi Proje tabanlı öğrenme yöntemi	Gösteri Gösterip yaptırma Simülasyon Kavram haritası Klinik uygulama Terapotik iletişim Problem çözme ve karar verme Proje çalışması Gezi, gözlem Psikodrama ve sosyodrama Rol oynama Sunum yapma Ev ziyareti

Her kurum bu modellerin kullanımına; öğrencilerin özeliği, öğrenme konusu, uygulama konusu gibi eğitimi etkileyen önemli bileşenleri dikkate alınarak karar verebilir. Eğitimde öğrencinin aktif katılımını ve bütüncül gelişimini sağlayan yöntemler öncelikli olmalıdır. Bölümde sosyal hizmetin becerileri ve değerleri kazandırmaya yönelik uygulamalar için öğrenme ortamına ilişkin fiziki alt yapı (bireysel, aile ve grup görüşme odaları, psikodrama odaları vb.), Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları ile uyumlu olmalıdır.

10. ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirmenin temel amacı, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutuma yönelik kendilerinden beklenen yeterlik düzeylerini kazanıp kazanmadıklarının sınanmasıdır. Bu bağlamda değerlendirmenin, eğitim programının tüm hedeflerini kapsamaması, bu hedefler doğrultusunda oluşturulan program içeriğinin değerlendirme etkinliklerinde yeterince temsil edilmesi, her alan ve düzeyden öğrenmenin objektif olarak sınanması önemlidir.

Sosyal hizmet eğitiminde öğrenme, ölçme ve değerlendirme yöntemleri, sınıf içi ve alan uygulama etkinliklerinin birlikteliğine dayanan kendine özgü yapısı olan sistematik bir çerçevede uygulanır. Sosyal hizmet eğitiminde öğrencilerin sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleriyle titizlikle hazırlanan, özgülleştirici-güçlendirici-geliştirici derslerin de yer aldığı bir program aracılığı ile bilgide, saha uygulamalarında, mesleki değer ve davranışlarda yeterlik kazanmaları hedeflenir. Dolayısıyla sosyal hizmet eğitiminin sınıf içi ve uygulama alanlarına ilişkin etkinliklerde bilginin, saha uygulamalarının ve mesleki değer ve davranışlarının her biri için aşağıda belirtilen öğrenme yöntemlerinden uygun olanların seçilmesi ve bunların birbirlerini destekleyecek bir biçimde bütüncül olarak uygulanması beklenir.

Sosyal hizmet eğitimin üç temel yeterlik alanında kullanılabilecek öğrenme yöntemleri aşağıda Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Hizmet Öğretiminde Ölçme Yöntem ve Teknikleri

Yeterlik / Eğitim Alanları	Ölçme Yöntem ve Teknikleri
Bilgiye yönelik eğitim	✓ Yazılı sınavlar: - Analitik – klasik sınav Çoktan seçmeli, kısa cevaplı, boşluk doldurmalı, doğru yanlış, açık uçlu ve eşleştirme sorularından oluşan sınavlar - Senaryoya/Vakaya dayalı çoktan seçmeli ve yazılı sınavlar ✓ Sözlü sınavlar ✓ Projeye dayalı değerlendirme ✓ Küçük gruplarla yürütülen vaka / probleme dayalı etkileşimli öğrenme etkinliklerinde ve projeye dayalı öğrenme etkinliklerinde yapılan bireysel ve grup değerlendirmeleri ✓ Akran değerlendirmesi ✓ Öğrenci gelişim dosyasına dayalı değerlendirme
Saha uygulamalarına yönelik eğitim	✓ Mikro-Mezzo-Makro düzeyde planlı değişim süreci uygulamalarına yönelik değerlendirme ✓ Projeye dayalı değerlendirme ✓ Araştırmaya dayalı değerlendirme ✓ Süpervizyon odaklı değerlendirme ✓ Sosyal hizmet uygulama ortamlarına yönelik değerlendirme
Mesleki değer ve davranışa yönelik eğitim	✓ Müracaatçı sistemlerine yönelik küçük odak grup tartışmalarına yönelik değerlendirme ✓ Yazılı ve görsel öğrenme kaynaklarına (metin okumaları-sinema-tiyatro vb.) yönelik ödev, raporlama ve sunum değerlendirme ✓ Topluma dayalı öğrenme etkinliklerinde gözleme yönelik raporlama ve sunum değerlendirme ✓ Öğrenci gelişim dosyasına dayalı değerlendirme ✓ Sosyal hizmet etik değerleri ve mesleki davranışları konu edinen vaka odaklı ödev ve performans değerlendirme ✓

Ölçme-değerlendirme yöntemleri kullanılırken kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri, tutum ölçekleri vb. araç-gereçlerden yararlanılması önemlidir.

11. SOSYAL HİZMET EĞİTİM PROGRAMI DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİ (AKREDİTASYON)

Sosyal hizmet programlarının kalite güvence sistemine ve akreditasyon standartlarına bütünleşik olabilmesi yönetsel olarak tüm faaliyetlerde etkinliğin ve yeterliğin sağlanması ile mümkündür. Akreditasyon standartları bir sosyal hizmet programının kabul edilebilir düzeyde olduğuna karar verilebilmesi için hangi öğelerin programda sunulması gerektiğinin çerçevesini belirler. Bu aynı zamanda uluslararası sosyal hizmet programlarının uygunluk ölçütleridir. Ancak bu durum bir sosyal hizmet eğitim/öğretim faaliyetinde bulunan bir sosyal hizmet programı için farklı uygunluk ölçütlerin geliştirilemeyeceği anlamına gelmez. Her bir sosyal hizmet bölümü akreditasyon sürecini kendi yürütebilir, ancak belirlenecek olan akreditasyon standartlarının kabul edilebilir düzeyde olması gerekir.

Bir sosyal hizmet programının eğitim/öğretiminin nitelikli olabilmesi her şeyden önce sosyal hizmet mesleğine ihtiyaç duyan bireylerin, grupların, kurumların ve toplumların farklılaşan ihtiyaçlarını karşılaması ile sağlanabilir. Bu bilginin, çağdaş, sürekli yenilenen ve değişime açık olması ile mümkündür. Dolayısıyla sosyal hizmet eğitim bileşenlerinin ve hedeflere ulaşmada kullandığı yöntemlerin sürekli iyileştirme yaklaşımı çerçevesinde belirli aralıklarla gözden geçirildiği bir değerlendirmenin ülkemizdeki sosyal hizmet eğitim programları için önem arz eder.

Sosyal hizmet programlarının gelişimi ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarına uyum süreci ile mümkündür. Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) akreditasyon süreci için öngördüğü işlem basamakları sosyal hizmet programları için kalite, verimlilik ve gelişimin sürdürülebilir olması için bir yol haritası işlevi görür. Bu çerçevede aşağıda belirtilen 6 alt başlık altında geliştirilmiş ulusal sosyal hizmet akreditasyon standartlarına uyum sağlama sosyal hizmet programlarının gelişimsel süreçlerinin izlenebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir olduğu anlamına gelir:

- I. Öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi
- II. Öğretim elemanları ile ilgili standartlar
- III. Bilimsel araştırmalarda etik ilkelere duyarlılık
- IV. Öğrenci gelişimi ve başarısı, destek ve rehberlik hizmetleri (öğrenciler ile ilgili standartlar)
- V. Öğrenme kaynakları: Sınıflar, tesisler, kütüphane, teknolojik altyapı, idari – mali ve kaynak yönetimi
- VI. Kalite Güvencesi

12. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMINI KİMLER, NEREDE, NASIL KULLANABİLİR?

Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nın ilgili kesimler tarafından farklı amaçlarla kullanılması hedeflenmektedir. Sosyal hizmet lisans eğitimi, temelde öğrencilerin yetiştirilmesini amaçlayan, bu süreçte; Yüksek Öğretim Kurulu'nun, sosyal hizmet bölümlerinin, üniversitelerin öğretim elemanlarının, sosyal hizmetler alanında görev yapan sosyal hizmet

uzmanlarının, sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren meslek örgütlerinin, eğitim planlaması ve yönetimi ile ilgili faaliyet gösteren kurumların yer aldığı geniş bir yapıyı içinde barındırmaktadır. Bu yapı içerisindeki kesimler kendi hedefleri doğrultusunda Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'ndan yararlanabileceklerdir.

Öğrenciler:

1. Sosyal hizmet eğitiminin içeriğini tanıma ve eğitim süreci hakkında bilgi edinme,
2. Eğitim içeriğine göre sahip olması gereken yeterlilikler doğrultusunda çalışma planları oluşturma,
3. Hedeflenen kazanımlar, beceriler ve yeterlilikler konusunda kişisel değerlendirmelerini ve kariyer planlarını yapma,
4. Program doğrultusunda ders içeriklerine ve sınavlara yönelik hazırlık yapma ve çalışmalarını planlama,
5. Mesleki gereklilikleri öğrenerek gelecekte yapacağı mesleğe dair bilgi ve becerilerini geliştirme,
6. Gelecek hedeflerini belirleme, mezuniyet sonrası ve lisansüstü öğrenime dair planlamalar yapma.

Öğretim Elemanları:

1. Sosyal hizmet eğitimi alanındaki yeterliklere, eğitimin içeriğine, öğretim yöntem ve tekniklerine sistematik biçimde bakma,
2. Ders içerikleri ve öğretim planları hazırlarken destek alma,
3. Mesleki yeterliklere uygun eğitim programı geliştirme,
4. Sınav soruları ve içeriği belirleme,
5. Ders sonu değerlendirmeler yapma,
6. Mesleki standartlar geliştirmeye katkı verme,
7. Eğitim amaçlarını ve içeriğini öğrencilere aktarırken kolaylık sağlama.

Sosyal Hizmet Bölümleri:

1. Sosyal hizmet bölümlerinin kuruluşunda standartları sağlama,
2. Mevcut eğitim programlarının standartlara uygun olarak iyileştirilmesini sağlama,
3. Program yeterliklerinin yazılması, eğitim içeriğini planlama,
4. Ders içeriklerini planlama,
5. Öğretim elemanlarının kadro ve standartlarını düzenleme,
6. Öğrenme-öğretme sürecini planlama
7. Eğitim sürecinin, ders çıktılarının ve program yeterliklerinin değerlendirilmesi,
8. Öğretim elemanlarının gelişimine yönelik değerlendirmeler yapma, mesleki gelişimi sağlayacak programlar oluşturma,
9. Bölüm düzeyinde stratejik planlama süreçleri, kadro ve kontenjan belirleme vb.
10. Bölümün sahip olduğu eğitim alt yapısının geliştirilmesi (öğretim elemanı, fiziki imkânlar, bilimsel alt yapı vb.).

Sosyal Hizmetler Alanında Faaliyet Gösteren Meslek Örgütleri ve Sivil Toplum Kuruluşları:

1. Programda yer alan yeterlilikler doğrultusunda kendi faaliyetlerini düzenleme,
2. Meslek mensuplarının gelişimine yönelik düzenleyecekleri eğitim programları, mesleki / bilimsel faaliyetler gibi konularda standartları ve içeriği planlama,
3. Mezuniyet sonrası eğitim, uzmanlaşma, özel alanlarda ihtisaslaşma konularında katkı sağlama,
4. Alana yönelik standartları kullanma, akreditasyon ve değerlendirme süreçlerine katkı,
5. Sosyal hizmetler alanının temsilcileri arasında yer alan kuruluşlar olarak alanı temsil etme yeterliliklerinin gelişimi,
6. Alandaki faaliyetlere daha fazla hâkimiyet,
7. Sosyal hizmet eğitimi veren kurumlar ile daha iyi iletişim ve ortak bakış açısına sahip olma.

Sosyal Hizmetler Alanında Görev Yapan Sosyal Hizmet Uzmanları:

1. Mesleki yeterlilikleri ve gerekli becerileri bilerek kişisel değerlendirme yapma,
2. Sosyal hizmet eğitimindeki yenilikleri takip ederek kendini geliştirme,
3. Mesleğini diğer çalışanlara veya diğer meslek gruplarına açıklayabilme ve ifade edebilme
4. Sektörün ve toplumun kendisinden beklentilerini öğrenme,
5. Mezuniyeti sonrası alandaki yenilikleri görme ve bilgisini güncelleyebilme.

Sosyal Hizmetler Alanında Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar:

1. Sosyal hizmetler alanındaki standartları kurumlara aktarabilme,
2. Sosyal hizmet kurumlarındaki sosyal hizmet uzmanlarının yeterliliklerini ve becerileri öğrenerek yüksek verimli çalışmaları için düzenlemeler yapma,
3. Sosyal hizmet mesleğine yönelik beklentilerini ve hedeflerini belirleme,
4. Sosyal hizmet istihdamına yönelik planlama.

Yüksek Öğretim Kurulu:

1. Sosyal hizmet lisans eğitimine yönelik ulusal düzeylerde planlama yapma,
2. Eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi ve düzenlenmesi,
3. Eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi,
4. Sosyal hizmet eğitimine yönelik politikaların oluşturulması,
5. Yeni sosyal hizmet programlarının açılmasında standartların belirlenmesi
6. Mevcut sosyal hizmet bölümlerinin yeniden yapılandırılması,
7. Sosyal hizmet bölümlerine yönelik öğretim elemanlarının standartlarının belirlenmesi ve kadro planlaması,
8. Öğrenci kontenjanlarının belirlenmesi,
9. Sosyal hizmet eğitimi veren kurumların denetimi.

Toplum:

1. Sosyal hizmet mesleğini ve sosyal hizmetler alanını tanıma,
2. Sosyal hizmet mesleğini değerlendirme ve tercih etme konusunda bilgi edinme,

3. Sosyal hizmet kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görevlerini bilme ve böylece onlardan daha nitelikli hizmet alma.

SHÇEP (2018)

KAYNAKÇA

- Alptekin, K., Topuz, S. ve Zengin, O. (2014). Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde mevcut durum: tespitler, analizler ve öneriler. E. Atamtürk ve E. Yaman (yayına hazırlayanlar). (Çinde) *Sosyal hizmet sempozyumu 2013: Türkiye’de çocuğun refahı ve korunması: kapsayıcı bir yaklaşım arayışı*, ss.353-366. Sempozyum Bildirileri (elektronik basım). Kocaeli.
- Bologna Uyum Süreci (2018)*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı. Erişim: 19.05.2018, <http://www.yok.gov.tr/ar/web/uluslararasi-iliskiler/bologna-sureci>
- Educational Policy and Accreditation Standards for Baccalaureate and Master’s Social Work Programs (2015)*. Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi (Council on Social Work Education - CSWE) tarafından hazırlanan rapor. Erişim: 22.05.2018, https://www.cswe.org/getattachment/Accreditation/Accreditation-Process/2015-EPAS/2015EPAS_Web_FINAL.pdf.aspx
- Duyan, V. (2012). *Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No: 020.
- Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession (2004)*. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers - IFSW) ile Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work - IASSW) tarafından ortaklaşa hazırlanan rapor. Erişim: 15.05.2018, <https://www.iassw-aiets.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>
- Kut, S. (1988). *Sosyal hizmet mesleği nitelikleri, temel unsurları, müdahale yöntemleri*. Ankara. *Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması Öneri Raporu (2017)*. Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği.
- Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Programı Çalıştayı Sonuç Raporu (2018)*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Sosyal Hizmet Eğitiminde İhtiyaçlar, Sorunlar ve Öneriler Çalıştayı Sonuç Raporu (2009)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Sosyal hizmet eğitiminde yeniden yapılanma (2002)*. K. Karataş ve S. İl (yayına hazırlayanlar). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No:012
- Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Program Geliştirme Çalıştayı Sonuç Raporu (2011)*. Akçakoca: Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü.
- Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu (2012)*. Uşak: Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Thompson, N. (2009). *Understanding social work: preparing for practice*. 3rd edition. New York: Palgrave Macmillan Press.
- Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) Temel Alan Yeterlilikleri (Sosyal Hizmetler Temel Alan Kodu: 76) (2011)*. Erişim: 19.05.2018, <http://www.yok.gov.tr/documents/10348274/11114827/76.pdf/beb5e341-ca0d-40ea-b492-85d797f38747>
- Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu (2017)*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları (Lisans Düzeyi) Raporu. (2018)*. Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği.
- Ulusal Sosyal Hizmet Meslek Standardı Taslak Raporu (2014)*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.

Ünlü E. (2014). Sosyal Hizmet Lisans Programı Hakkında Değerlendirme ve Öneriler Raporu, Ankara.

2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) Ankara. Erişim: 19.09.2018, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/YKS/KONTKILAVUZ06082018.pdf>

SHÇEP (2018)

Ek 1.

Sosyal Hizmet Okulları Derneği

**ULUSAL SOSYAL HİZMET EĞİTİM-
ÖĞRETİM STANDARTLARI
(Lisans Düzeyi)**

Şubat, 2018
ANKARA

TEŞEKKÜR

Bu rapor Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin görevlendirmesiyle, 7. Sosyal Hizmet Eğitim alıŐtayı Sonuç Raporu'nun yanısıra, sosyal hizmet eğitim standartlarını içeren uluslararası ve ulusal dökümanları dikkate alarak Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN, Yrd. Doç. Dr. Talip YİĞİT, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu ve Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN tarafından hazırlanmıŐtır. Adı geçen akademisyenlere bu titiz ve özverili çalıŐmalarından dolayı teşekkür ederim. **12 Şubat 2018**

Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN
Sosyal Hizmet Okulları Derneği Başkanı

SHEP (2018)

ULUSAL SOSYAL HİZMET EĞİTİM-ÖĞRETİM STANDARTLARI

(Lisans Düzeyi)

GEREKÇE

Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olan Sosyal Hizmetler Enstitüsü’ne bağlı olarak Sosyal Hizmetler Akademisi ile başlamıştır. 1961 yılında başlayan sosyal hizmet eğitimi 2002 yılına kadar yaygınlaşmamış, bu yöndeki çabalar yetersiz veya sonuçsuz kalmış, çoğunlukla tek okulla eğitim-öğretim faaliyeti sürdürülmüştür. 2006 yılından itibaren sosyal hizmet bölümü sayısı hızla artmaya başlamıştır. 2017 yılının kasım ayı itibariyle 54 üniversitede (ikisi açıköğretim şeklinde, dördü Kıbrıs’ta) lisans düzeyinde sosyal hizmet eğitimi verilmektedir. Kuşkusuz sosyal hizmet eğitiminde yaşanan bu hızlı büyüme ve değişim, sosyal hizmet eğitiminin ulusal bileşenleri kadar Türkiye’nin sosyo-ekonomik ve politik koşulları ve bu süreçte etkili olan uluslararası dinamiklerle de ilişkilidir.

Eğitimde baş gösteren hızlı büyüme, aşağıda belirtilen birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir;

- Lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almayan akademisyenler tarafından bölüm açılması; hatta lisansüstü programların yürütülmesi,
- Açıköğretim modeliyle abartılı kontenjanlarla, yeterli süpervizyon desteği ve alan uygulaması olmadan, uluslararası ve (mevcut) ulusal standartlara hiç de uygun olmayan sosyal hizmet lisans programı yürütülmesi,
- Yeni sosyal hizmet bölümlerinin önemli bir kısmının öğrencilerin uygulama sahası bulmada zorlanacağı şehirlerde açılması,
- Amacı, kapsamı ve mezunlarının unvanının ne olduğu belirsiz, sadece isim benzerliğine dayalı çok sayıda on binlerce öğrencisi bulunan önlisans programlarının açılması,
- Dikey geçiş adı altında çok farklı ve ilgisiz önlisans programlarından (hava savunma, güvenlik ve koruma, itfaiyecilik ve yangın güvenliği vb.) sosyal hizmet lisans programlarına geçişler,
- Sosyal hizmet disiplini ve mesleği ile ilgisi olmayan pek çok sağlık önlisans programından (örneğin podoloji, anestezi, radyoloji acil yardım gibi) sosyal hizmet lisans programlarına geçişler
- Aynı üniversite çatısı altında iki ayrı fakülte / yüksekokul çatısı altında birbirinden bağımsız sosyal hizmet bölümünün açılması vb.

Önemli bir kısmı yukarıda sıralanan sorunlar neticesinde Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde boşluk, dağınıklık ve tutarsızlıklar gözlenmektedir. Bu görüntü içerisinde sosyal

hizmet bilgi, beceri ve değerlerini yetkin bir şekilde sosyal hizmet müdahalelerinde kullanabilecek donanımda mezun yetiştirme olanak ve olasılıklarının zayıflayacağı rahatlıkla söylenebilir. Donanımsız ve niteliksiz sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarına, kurumlara ve topluma zarar verebilecekleri gibi aynı zamanda mesleki kimliklerinde de onarılması güç tahribatlara neden olabileceklerdir. Bu noktada yaşanan tüm sorunlara köklü bir çözüm üretme ve sosyal hizmet eğitiminde birliği/düzeni ve kaliteyi sağlama adına kalite güvence sistemi ve akreditasyon sürecinin başlatılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

‘Akreditasyon’ ve beraberinde ‘kalite güvencesi’ konusu sosyal hizmet eğitiminde belirli bir düzeyde kaliteye ve şeffaflığa ulaşmada önemli bir araç olma ve aynı zamanda eğitime yönelik öz değerlendirme fırsatı da sunması bakımından önemlidir. Kuşkusuz bu işlemlerin başlangıç noktası ulusal eğitim standartlarının oluşturulmasıdır. Bu doğrultuda geçmiş yıllarda bazı önemli çalışmalar yapılmışsa da bunların günün ihtiyaçlarını da gözeterek şekilde yenilenmesi ve geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Ulusal sosyal hizmet eğitiminin akreditasyon standartların geliştirilmesi arzu edilen ulusal nitelikte bir sosyal hizmet eğitimin önceliklerini ortaya çıkaracak ve yüksek nitelikli eğitim/öğretim programlarının oluşturulması için neler yapılması gerektiğine ışık tutacaktır.

ULUSAL SOSYAL HİZMET EĞİTİM STANDARTLARI

Ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarını oluşturmak üzere Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) akreditasyon süreci için öngördüğü işlem basamakları referans alınmış bu doğrultuda sürecin dördüncü ayağı olan “akreditasyon el kitabı hazırlanması” başlığı altında önerilen “eğitim için asgari standartlar” çerçevesinde sosyal hizmet eğitim standartları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bahse konu Akreditasyon El Kitabı’nda eğitime ilişkin akreditasyon standartları aşağıda belirtilen altı alt başlık altında ele alınmıştır:

I. Öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi

II. Öğretim elemanları ile ilgili standartlar

III. Bilimsel araştırmalarda etik ilkelere duyarlılık

IV. Öğrenci gelişimi ve başarısı, destek ve rehberlik hizmetleri (öğrenciler ile ilgili standartlar)

V. Öğrenme kaynakları: Sınıflar, tesisler, kütüphane, teknolojik altyapı, idari – mali ve kaynak yönetimi

VI. Kalite Güvencesi

Uluslararası düzlemde sosyal hizmet disiplininin eğitimi; lisans ve lisansüstü olmak üzere iki düzeyde verilmektedir. Bu çalışma sosyal hizmet disiplininin eğitiminde “lisans” düzeyi

ile sınırlandırılmıştır. Akreditasyon El Kitabı'nda altıncı başlık olarak belirtilen "Kalite Güvencesi" konusuna bu çalışmada yer verilmemiştir.

I. ÖĞRETİMİN PLANLANMASI, UYGULANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. Amaç ve hedefler

- Bölüm, amaç ve hedeflerini küresel sosyal hizmet eğitim-öğretim standartları çerçevesinde açıklar.
- Bölüm, amaçlarını bağlı olduğu yükseköğretim kurumunun araştırma-geliştirme, eğitim-öğretim, idari-kaynak yönetiminin yapısını gibi konuları göz önünde bulundurarak geliştirir.
- Bölümün program amaç ve hedefleri, temel sosyal hizmet mesleki ve disiplinler değerleri üzerine kuruludur.

1.2. Eğitim-öğretim müfredatı ve alan uygulaması

1.2.1. Eğitim-öğretim müfredatı

- Müfredat, öğrencilerin eleştirel ve mantıklı düşüncelerini, yeniliklere açık olmalarını, kendilerini geliştirmelerini ve bunu sürekli kılmayı göz önünde bulundurarak tasarlanır.
- Sınıfçı ve alan eğitimi bütünlüğünde oluşur.
- Müfredat, bölüm amaç ve hedefleriyle tutarlıdır.
- Eğitim-öğretim müfredatı Bologna Süreci ile uyumludur.
- Müfredat, sosyal hizmet geneli yaklaşımını temel alarak tasarlanır.
- Müfredatın içeriği sosyal hizmet eğitim-öğretim yeterlilikleri ile uyumlu olacak şekilde tasarlanır.
- Müfredatta yerel veya bölgesel ihtiyacı karşılamaya yönelik ilave sosyal hizmet eğitim-öğretim yeterliği tanımlanabilir.
- Eğitim-öğretim müfredatı sosyal hizmet mesleğinin bilgi, beceri ve değer boyutu göz önünde bulundurarak tasarlanır.
- Müfredat; temel bilim dersleri, toplumsal sorunları inceleyen dersler, sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler, sosyal hizmet alt uzmanlık dallarını içeren dersler, bilimsel araştırma ve sosyal hizmet uygulama derslerinden oluşur.
- Müfredatta yer alan temel bilim dersleri, sosyal hizmet perspektifinden davranış ve sosyal bilimlere içeren dersleri kapsar. Temel bilim dersleri, sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen derslerin toplam saatinden fazla olamaz.
- Sosyal hizmet eğitiminin odağında yer alan sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitimi almış öğretim elemanları tarafından verilir.

- Eğitim-öğretim müfredatında, proje tasarımı ve uygulaması ile bilimsel araştırma tasarımı ve uygulaması derslerine de yer verilir.
- Müfredat, sürekli iyileştirme yaklaşımına uygun olarak periyodik aralıklarla (en geç 7 yılda bir) revize edilir.
- Müfredat revizyonu, müfredatın uygulanmasında ortaya çıkan güçlükler ve eksikliklerin giderilmesine ilişkin yapılacak değerlendirme sonucunda ulusal sosyal hizmet eğitim-öğretim standartlarına aykırı olmaksızın gerçekleştirilir.

1.2.2. Alan uygulaması

- Bölüm, öğrencinin alan uygulaması derslerini yüklenme koşullarını açıklar.
- Bölüm, alan uygulamasının yönetimine ilişkin idari yapıyı oluşturur.
- Alan uygulamasının koordinasyon sorumluluğunu üstlenen öğretim elemanı; bölüm kadrosunda yer alan lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almış, en az iki yıl alan deneyimine sahiptir.
- Bölüm, alan uygulaması için gerekli kaynakları (personel, zaman, teknik destek, araç-gereç vb.) hazırlar.
- Alan uygulaması; öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı ve uygulama kurumunun işbirliğiyle gerçekleşir. Bu işbirliğinin programda nasıl hayata geçirileceği açıklanır.
- Alan uygulaması, sosyal hizmet yöntem ve tekniklerinin alanda müracaatçı sistemlerinin özelliklerine göre nasıl uygulanacağı konusunda öğrencilere içgörü ve temel beceriler kazandırır.
- Alan uygulaması en az 500 saatten oluşur.
- Alan uygulamasının esasları (eğitsel danışmanın, kurum danışmanının ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu vb.) sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir rehber (el kitapçığı) ile belirlenir.

1.2.3. Eğitim-öğretim yöntemleri

- Bölüm, sınıf içi ve alan uygulama derslerini açıkça tanımlar ve planlar.
- Bölüm eğitim-öğretim politikasını açıkladığı bir tanıtım kataloğu hazırlar. Bu katalogta bölüme ilişkin genel bilgiler, öğrenme amaç ve hedefleri ve zamana yayılmış faaliyetlerle ilgili belirlenmiş hususlar, alan uygulamalarında görev ve sorumluluklar, kazanımlar ve ölçme-değerlendirmenin nasıl yapılacağı açıklanır.
- Bölüm, her ders için dönem başında; dersin amaç ve hedefleri, öğrenme kazanımları, dersin veriliş biçimi, dersin önkoşulları, haftalık konu planı, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme, öğrencinin sorumlulukları, ders materyalleri gibi konularda öğrencinin önceden bilgilendirilmesi işlevini gören bir ders bilgi formu (ders izlencesi) hazırlar.

- Eğitim öğretim faaliyetleri farklı eğitim öğretim yöntem ve tekniklerinin (rol oynama, grup çalışması, konuk çağırma, vaka tartışma, sunum yapma, film izleme, edebi metinleri inceleme, alan ve kurum inceleme vb.) kullanımına olanak sağlar.

- Alan uygulamaları tercihan bir sosyal hizmet uzmanının süpervizörlüğünde (mesleki yönetim) gerçekleşir. Bu uygulama her öğrenciden sorumlu bir öğretim elemanı tarafından koordine edilir.

1.2.4. Program çıktıları

- Bölüm, lisans eğitim-öğretim amaç ve hedeflerine uygun olarak program çıktılarını tanımlar.

- Program çıktıları Türkiye Yükseköğretim Yeterlik Çerçevesi'nde (TYYÇ) Sosyal Hizmet Alan Yeterlikleri belirlenen yeterlikleri ile uyumludur.

- Program çıktıları Bologna süreci kapsamında hazırlanması zorunlu olan Program Yeterlikleri Matrisi ile TYYÇ'de ön görülen genel alan yeterliliklerle bağlantısını kanıtlar.

- Bölüm, lisans eğitim-öğretim çıktılarına ne ölçüde ulaşıldığının değerlendirmesini ve izlenmesini yapar.

- Bölüm, program çıktılarının yerel/bölgesel/ulusal/küresel düzeylerde, mesleki amaçlar ve alana ilişkin gereksinimlere nasıl yanıt verdiğini açıklar.

II. ÖĞRETİM ELEMANLARI İLE İLGİLİ STANDARTLAR

2.1. Öğretim elemanlarının sayıları ve nitelikleri

- Bölüm her bir tam zamanlı ve yarı zamanlı öğretim elemanının sahip olması gereken genel özellikleri tanımlar.

- Bölümde sosyal hizmet bilim dalında lisans ve/veya lisansüstü mezuniyete sahip en az üç doktoralı tam zamanlı öğretim üyesi/öğretim görevlisi yer alır.

- Bölüm, öğretim elemanlarının akademik çalışmalarına yönelik niceliksel ve niteliksel kriterleri açıklar.

- Bölüm, öğretim elemanlarının yabancı dil becerisini ulusal ya da uluslararası geçerliliği olan bir sınav ile belgelendirmesini ister.

2.2. Öğretim elemanlarının araştırma faaliyetlerine ayırdığı zaman

- Bölüm öğretim elemanlarının akademik gelişimlerine yönelik öğrenme ortamı hazırlar.

- Öğretim elemanlarının akademik gelişimlerine yönelik nasıl bir yöntem izlediğini açıklar.

- Bölüm öğretim elemanlarının araştırma faaliyetleri için zaman planlaması yapar.

2.3. Akademik personel performansı

- Bölüm, öğretim elemanlarının iş yükü politikasını bölümün amaç ve hedeflerine uygun olarak açıklar.

- Bölüm, öğretim elemanlarının performans düzeylerini açıklayıcı ölçütleri geliştirir.

- Bölüm, tam zamanlı öğretim elemanı ve öğrenci oranını azami 1:20 oranında uygular.

2.4. Öğretim elemanına sunulan destek

- Bölüm, kurumsal yapı ile uyumlu olarak programın misyon ve amaçları ve öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda öğretim elemanlarına araştırma ve burs imkanları sağlayarak mesleğin sürekli gelişimine katkıda bulunduğunu açıklar.

III. BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK İLKELERE DUYARLILIK

- Bölüm, bilimsel araştırmaların evrensel araştırma etik ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmesini sağlamak amaçlı bölüm içi ve/veya kurum içi etik kurul değerlendirme sürecini açıklar.

IV. ÖĞRENCİ GELİŞİMİ VE BAŞARISI, DESTEK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

- Bölüm, öğrenci kabulüne ilişkin (ÖSYM puan türü, yatay ve dikey geçiş esasları, kredi transferleri ve bu husustaki politika, ilke ve prosedürler) ölçütlerini açıklar.

- Bölüm, engelli öğrenciler için gerekli öğrenme koşulları sağlar.

- Bölüm, öğrencilerin hak ve sorumluluklarına yönelik izleyeceği politika ve ilkeleri açıklar.

- Bölüm öğrencilere, öğrenim süresi içinde hangi rehberlik hizmetlerini sunduğunu açıklar.

- Bölüm, akademik başarısı düşük olan ve uyum güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik hangi rehberlik hizmetlerin sunulduğunu açıklar.

4.1. Öğrenci merkezli öğrenme/öğretme ve değerlendirme

- Öğretim faaliyetleri sınıf içi interaktif şekilde öğrenci merkezli anlayışla sürdürülür.

- Bölüm, öğrencilere ne tür kendilerini tanıma ve geliştirme fırsatları sağladığını açıklar.

- Bölüm, öğrencilerin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerine ilişkin farkındalık ve yetkinliklerini mesleki yaşamları boyunca yenileyerek sürdürmelerinin nasıl sağlanacağını açıklar.

- Bölüm, öğrencilere etik kurallara yönelik politikaların, ilke ve prosedürlerin nasıl uygulanacağını açıklar.

4.2. Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi, yönlendirilmesi ve izlenmesi

- Bölüm, öğrencilerin akademik performanslarını değerlendirmedeki politikaları ve ilkeleri açıklar.

- Bölüm öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planlamasına yönelik nasıl bir rehberlik hizmeti sunduğunu açıklar.

- Bölüm öğrencilerin mezuniyet sonrası iletişimin sürdürülebilirliği konusunda nasıl bir yöntem izlediğini açıklar.

- Bölüm öğrencilerin mezuniyet sürecinde uygulanması gereken Bologna sürecine kriterlerine yönelik uygulamayı izler.

4.3. Öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekliliklerini yerine getirmesi

- Bölüm öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekliliklerini yerine getirmesinde nasıl bir politika izlediğini açıklar.

- Bölüm derse devam ölçütlerini açıklar.

- Bölüm öğrenciler ders başarı ölçütlerini açıklar.

- Bölüm öğrencilere kredi transferleri ile ilgili politika ve ilkeleri nasıl yürüttüğünü açıklar.

4.4. Öğrencilerin oryantasyonu

- Bölüm düzenli olarak yeni öğrenciler için oryantasyon programı hazırlar.

4.5. Öğrencilere akademik danışmanlık hizmetleri

- Bölüm, öğrencilere akademik danışmanlık hizmetlerini nasıl sunduğunu açıklar.

V. ÖĞRENME KAYNAKLARI

5.1. Sınıflar, tesisler, kütüphane, teknolojik altyapı

- Bölüm; yeterli sayıda sınıf alanları, öğrenciler için alanlar, akademik ve idari kadrosu için ofisler, toplantı odası ve programın amaç ve hedeflerinin başarılması için gereken donanımları içeren fiziki yapılardan oluşur.

- Bölüm, eğitim/öğretim faaliyetlerini kütüphane, internet, bilgisayarlar, görsel ve işitsel ekipmanlar ile yürütür.

- Bölüm, sosyo-kültürel, sportif ve akademik etkinlikler bakımından öğrencilere ne tür fırsatlar sunduğunu açıklar.

5.2. İdari – mali ve kaynak yönetimi

- Bölüm, teşkilat yapısını tanımlar.

- Bölüm, akademik ve idari karar alma sürecini açıklar.

- Bölümün yönetimi, sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitim almış bir öğretim üyesi tarafından yerine getirilir.

- Bölüm kurumsallaşma bağlamında eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve idari-kaynak yönetimine yönelik iş süreçlerini nasıl güvence altına aldığını açıklar.

- Bölüm, akreditasyon sürecini nasıl yürüttüğünü açıklar.
- Bölüm, eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını gidermek için nasıl bir süreç izlediğini açıklar.

KAYNAKÇA

Australian Social Work Education and Accreditation Standards (ASWEAS) (2014). Erişim: 28.01.2016 <https://www.aasw.asn.au/careers-study/education-standards-accreditation>

Educational Policy and Accreditation Standards (EPAS) for baccalaureate and master's social work programs (2015). Council on Social Work Education (CSWE). Erişim: 28.01.2016, <http://www.cswe.org/File.aspx?id=81660>

Global Definition of Social Work (2014). Erişim 30.01.2016, <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>

Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession (2004). Erişim 30.07.2015, <http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw65044-3pdf>

“Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi”. 7. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu (2017). K. Alptekin, T. Yiğit ve E. Kahramanoğlu (raporu Hazırlayanlar). İstanbul.

Ulusal Sosyal Hizmet Meslek Standartları Ön Taslak Raporu (2014). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi tarafından hazırlanan rapor.